

Federal Republic of Somalia
Office of the President

TAARIKH: 020/06/2019

SHARCI LR. 11
ANSIXINTA HESHIISKA (CAHDIGA) XUQUUQDA DADKA NAAFADA AH 61/106 EE DISEMBAR 2006

MADAXWEYNHA J.F.S,

Markuu Arkay: Qodobka 87aad, Faqradda 1aad iyo Faqradda 2aad ee Dastuurka KMG

Markuu Arkay: Qodobka 90aad, Xarafka "F" iyo Xarafka "q" ee Dastuurka KMG

Markuu Arkay: Qodobada 10aad, 11aad, 12aad ee Dastuurka KMG

Markuu Arkay: Warqadda Guddoomiyaha Golaha Shacabka Ref: 5/1STD/B-10/19, taariikh: 21/05/2019 kuna saabsan Ansixinta HESHIISKA (CAHDIGA) XUQUUQDA DADKA NAAFADA AH 61/106 EE DISEMBAR 2006

Markuu Tixgeliyay: Baahida loo qabo in la Meelmariyo HESHIISKA (CAHDIGA) XUQUUQDA DADKA NAAFADA AH 61/106 EE DISEMBAR 2006

WUXUU SOO SAARAY SHARCIGAN:

Qodobka 1aad

Laga billaabo maanta oo ay taariikhdu tahay 20/06/2019, Madaxwaynaha JFS waxa uu saxiixey HESHIISKA (CAHDIGA) XUQUUQDA DADKA NAAFADA AH 61/106 EE DISEMBAR 2006

Qodobka 2aad

Waxa uu Sharcigan dhaqan gelaya isla marka uu Madaxwaynuhu saxiixo waxaana lagu soo daabici doonaa Faafinta Rasmiga ah ee Jamhuuriyadda Federaalka Soomaaliyeed.

Muqdisho: 020/06/2019

Madaxweynaha J.F.S.

Mudane Maxamed Cabdullaahi Maxamed (Farmaajo)

Federal Republic of Somalia
House of the People
Office of the 1st Deputy Speaker

Ref: /5/1stDS/B-10/19 الرقم:

التاريخ: May 21, 2019 Mogadishu:

Ku: Madaxweyanaha Jmahuuriyadda Federaalka soomaaliya

Og: Guddoomiyaha Aqalka Sare

Og: Ra'iisul wasaaraha Xukuumadda Federaalka

Og: Guddiga Guddiga Arrimaha dibadda iyo Iskaashiga Caalamiga ah .

Og: Garyqaanka Guud ee Dawladda

Og: Hantidhawrka Qaranka

Og: Xoghayaha Guud ee Golaha Shacabka

Og: Agaasimaha Waaxda Shuruucda ee Golaha Shacabka

Ujeedo: Soo Gudbin Heshiiska (Cahdiga) Xuquuqda Dadka Naafada Ah 61/106
ee 13 December 2006

Mudane Madaxweyne,
Sida aad la socoto, **Heshiiska (Cahdiga) Xuquuqda Dadka Naafada ah 61/106 ee 13 December 2006** ee halkaan ku lifaaqan waxa soo gudbisay Wasaarada Haweenka iyo hormarinta xuquuqul insaanka.

Kadib waxaa ka baaraandagey oo habraaci loogu talogaly marsiiyay Guddiga Arrimaha dibadda iyo iskaashiga caalamiga ah. iyadoo xildhibaanada Golaha Shacabka ay ka doodeen. Ugu danbayna wuxuu Goluhu ku ansixiyay Heshiiska(Cahdiga) Kalfadhiga 5-aad fadhligiisa 15-aad taariikhdu markay ahayd 18/5/2019, codayntuna sidaan ayay u dhacaday:

Oggol: 144; Diiday: 0; Ka aamustay: 1;

Hadaba M.ne Madaxweyne waxaan si waafaqsan qodobka 90aad xarafka (q) ee Dastuurka Jamhuuriyadda Federaalka kaaga codsanaya inaad go,aanka golaha ku ogolaato xeer madaxweyne, looguna soo saaro Faafinta Rasmiga ah ee dawlada.

M.ne Cabdiweli Ibraahim Sh. Mudeey
Guddoomiye K/X/1aad ee Golaha Shacabka,
Ahna K/simaha Guddoomiyaha Golaha Shacabka

**HESHIISKA (CAHDIGA) XUQUUQDA DADKA
NAAFADA AH 61/106**

EE 13 DECEMBER 2006

Guddoomiye ku-xigeenka 1aad- Baarlamaanka JFS

Tirada Xubnaha Codeysay 145: Oggol: 144; Diiday: 0; Ka aamustay: 1;

Taariikh: May 21, 2019

Saxiix: M.ne Cabdiwali Ibraahim Sheekh Muudey

**Guddoomiye ku-xigeenka 2aad- Golaha Shacabka
Baarlamaanka JFS**

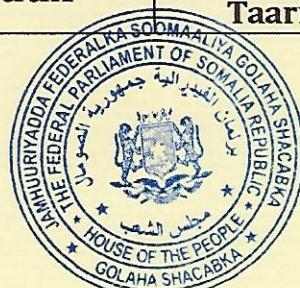
Taariikh: May 21, 2019

Saxiix: M.ne Mahad Cabdalla Cawad

Xoghayaha Guud ee Golaha Shacabka Baarlamaanka JFS

Saxiixa: Mudane Cabdikarim Xaaji Cabdi Buux

Taariikh: May 21, 2019

Heshiiska Xuquuqda Dadka Naafada ah

**Waxaa lagu qabatimay qaraarkii golaha loo dhanyahay ee tirsigiisu ahaa
61/106 ee 13 December 2006**

GOGOLDHIG

Dawladaha ku jira heshiiskaan:

- (a) Iyadoo la tixgalinayo mabaadii'da ku xusan Xeerka Qarammada Midoobay ee aqoonsanaya Sharafta soo Jireenka ah iyo xuquuqda maguurtada ah ee ay leeyihiin dhammaan xubnaha qoysaska bini'adamka ah, asaaskana u ah xorriyadda, caddaaladda, iyo nabadda caalamka;
- (b) Iyadoo la garwaqsanayo in Baqa Caalamiga ah ee Qarammada Midoobay ee Xuquuqda Aadanahaiyo labadii qaraar ee caalamiga ahaa ee khuseeyay Xuquuqda Aadanaha,ayqeexayaaninqofkastaxaquleeyahay,ayadooan la kala soocayn,inuu helo dhammaan xuquuqda iyo xorriyadaha bini'adaminimo ee loo abuuray;
- (c) Iyadoo la xoojinayo caalaminimada, qaybsanaan la'aanteeda, iskuxirnaanteeda, iskaabiddeeda dhammaan xuquuqda aadmaha ah, xorriyadaha asasigaah,iyosidaay lagamamaarmaanka utahayin ay dadka naafadaahi helaanxuquuqdaasoodhammaystiransi aan faquuq laheyn;
- (d) Iyadoo dib loo eegayo Heshiiska Caalamiga ahaa ee Xuquuqda Dhaqaalah, Bulshada iyo Hiddaha (dhaqanka), Heshiiskii Caalamiga ahaa ee Xuquuqda madaniga ah iyo Siyaasadda, Heshiiska Caalamiga ahaa ee cirib-tirka dhammaan noocyada Takoorka ee ku salaysan isirka, Heshiiska cirib-tirka dhamman noocyada Takooridda Haweenka, heshiiska kasoo horjeeda jirdilka iyo dhammaan hab dhaqan kasta noocuu doono ha ahaadee ee ku dhisan naxariis darro; bani aadantimo la'aanta iyo quursi ama bahdil, Heshiiska Xuquuqda Caruurta, iyo Heshiiska Caalamiga ah ee llaalinta xuquuqda dhammaan Shaqaalah Soogalootiga ah iyo xubanaha ka tirsan qoysaskooda;
- (e) Iyadoo la garwaqsanayo in naafanimadu ay tahay fikrad wali horumaraysa, islamarkaana in naafanimadukatimaadoislafal-galkadadkanaafadaahiyoxannibaadaha,duruufaha iyo deegaanka ku xeeran taas oo u diidaysa in ay la sameeyaan bulshadooda ka qaybgal dhammaystiran oo wax ku'ool ah oo ku dhisansinnaan;

- (f) Iyadoo la qirayo ahmiyadda ay leedahay mabaadii'da iyo siyaasadaha tusaalaynta ah ee ku xusan Barnaamijka waxqabadka Caalamiga (World Program of Action) ee quseeyaDadkaNaafadaahiyoxeerarka mideysaneelaxiriirahelitaankafursadaha ayusimmanyihii dadkanaafadaahsilooxoojiyodejintaiyoqiimayntasiyaasadaha, qorshayaasha, barnaamijyada iyo tallaabooyinka heer qaran, gobol iyo caalami, si sare loogu qaado fursadaha sinnaanta ee dadka naafadaah;
- (g) Iyadoo hoosta laga xariiqayo muhiimadda ay leedahay in arrimaha quseeya dadka naafada ah laga dhigo qayb muhiim ah oo ay tahay in ay qeyb ka noqdaan istiraatijiyyadda horumarka waarra (ee lawadahiigsanyo);
- (h) Iyadoo sidoo kale loo aqoonsanayo in takoorka ama faquuqiddu loogu gaysto qof naafada ah naafanimadiisa awgeed ay macneheedu tahay xad-gudub kadhan ah sharafta iyo qiimaha ma guurtada ah ee qofka bini-aadamka ah leeyahay;
- (i) Iyadoo sidoo kale si qoto dheer loo aqoonsanayo kaladuwanaanshaha dadka naafadaah;
- (j) Iyadoo la qirayo baahida loo qabo sii xoojinta iyo ilaalinta xuquuqda aadanaha ee dadka naafada ah kuwaas oo ay ka mid yihii dadka u baahan taageerada xoogan ama in fiiro gaar ah loo yeesho;
- (k) Iyadoo xisaabtalagudarsanayowalwalkakajiraeeah,inayjiraanheshiisyadaas iyo qoralaadaas caalamiga ah ee kaladuwan, haddana ay dunida daafaheeda weli kasii socdaanmeelkadhacyoiyocaqabadolidkuahxuquuqdaayleeyhiindadkanaafada ah iyo in ay ka mid noqdaan bulshada (dhib iyo dheef ba) si la mid ah sida dadka kale (ee lixdooda lixaadqaba);
- (l) Iyadoo la garwaaqsanayo muhimadda uu leeyahay iskaashi caalami oo heersare ah oo dunidu ka yeelato sidii sare loogu qaadi lahaa loona horumarin lahaa duruufaha nololeed ee dadka naafada ahi ay ku sugan yihii dal kasta, gaar ahaan kuwa wadamada soo-koraya;
- (m) Iyadoo la aqoonsanayo kaalinta wax ku ool ka ah ee hadda iyo hadhawba ay suura galka tahay in dadka naafadu ay ka galaan horumarinta, barwaaqaynta iyo kala duwanaanshaha bulshooyinkooda, iyo dhiirigelinta in dadka naafada ahiay helaan xuquuqdooda aadamiga iyo xorriyadda asaasiga ah, iyo in kaalin buuxda laga siiyo naafadasidii ay gacanugagaysanlaaayeen xoojintadareenkooda lahaanshaha waddaniyadeed,iyo xaqiijinta horumar la taaban karo oo laga gaaro horumarinta dhaqan dhaqaale ee bulshada iyo ciribtirkasaboolnimada;
- (n) Iyadoo la garowsanayo muhiimadda ay leedahay in dadka naafada ah ay helaan madaxbanaani iyo awood ay aayahooda kaga tashankaraan;
- (o) Iyadooaymuuqatoinayhabboon tahayinfursadloosiiyodadkanaafadaahsidiay

si firfircoon uga qayb qaadan lahaayeen arrimaha go'aan qaadashada siyaasadaha iyo barmaamijyada, oo ay ku jiraan kuwa sida khaaska ah u khuseeya iyaga;

- (p) Iyadoo laga walaacsanyahay duruufta adag ee ay ku sugar yihiin dadka naafada ahi, kuwaas oo ay soo wajahaan noocyoo farabidan oo meel-ka-dhacyo ah oo kala duwan oo ku salaysan faquuq dhanka isirka, midabka, jinsiga (lab iyo dhaddig), luqadda, diinta, fikir siyaasadeed ee ay aaminsanyihii iyo fikir kaleba, ama qowmiyadda isir ama dal ee ay kasoo jeedaan, xaaladda hantida, goobta ay ku dhasheen dhalashada ama xaalad kale oo ayahaatob;
- (q) Iyadoo la garwaaqsanyahay in ay inta badan haweenka iyo gabdhaha naafada ahi ay khatar badan kala kulmaan guriga dhexdiisa iyo dibaddiisaba, taasoo isugu jirta dhaawac loo gaysto ama xadgudub, dayac iyo hab dhaqan aan habbooneyn oo lagula kaco, si xun oo loola dhaqmo iyo dhiig-miirasho lagu sameeyo (hadday ahaan lahayd in si xaq darro ah loogu shaqaysto, xuquuqdooda loo duudsiiyo ama xitaa si xaqdarro ah galmo ahaan loogafaa'iidaysto);
- (r) Iyadoo la garwaaqsanayo in ay habboontahay in carruurta naafada ahay si buuxda ugu raaxaystaan dhammaan xuquuqda aadamiga iyo xorriyadaha aasaasiga ah ee ay kala simmanyihii carruurta kale, iyadoo la tixraacayo waajibaadka iyo mas'uuliyadda ay dusha u riteen dawladaha qeybta ka ah Heshiiska Xuquuqda Caruurta si loo gaaro yoolkaas isaga ah (dhawrista xuquuqda carruurta naafadaah);
- (s) Iyadoo la adkaynayo baahida loo qabo in lagu daro fikradad jinsiga (lab iyo dheddig) dhammaan dadaallada lagu doonayo in lagu dhiirigeliyo in ay dadka naafada ah ay si buuxda u helaan dhammaan xuquuqdooda aadmiga iyo xorriyadahooga asaasigaah;
- (t) Iyadoo hoosta laga xariiqayo in dadka naafada ah badankoodu ay ku noolyihii duruufo saboolnimo,iyoayagooislamarkalaqirayobaahidadaraneelooqaboin xallagagaaroamalayareeyosaamayntaxuneeaysaboolnimadukuleedahay dadka naafadaah;
- (u) iyadoo maanka lagu hayo in hirgelinta xaalad nabadgelyo iyo amni oo ku dhisan xushmad buuxda oo loo hayo ujeedooyinka iyo mabaadii'da ku xusan qaraarka Qarammada Midoobay iyo qoraallada taabbagalka ah ee ka hadlaya dhawrista xuquuqda aadamaha, ay kuwaasi yihiin kuwa lagamamaarmaanka u ah in ilaalin buuxdaloohelodadkanaafadaah,gaarahaanmarka lagujiroxaaladahaisku-dhacyada hubeysan iyo dulaanka iyo qabsashadashisheeye;
- (v) Iyadoo la qirayo in suurtgalnimada ah in la gaaro jawi la taaban karo oo dadka naafada ah ay ku helaan deegaan ka tarjuma xaladdooda dhaqan dhaqaale iyo bulsho iyoadeegyadacaafimaad,waxbarasho,war-helidiyoxiriir,aymuhiimutahayinloo suurtgaliyodadkanaafadaahsidiiaaykuhananlahaayeendhammaanxuquuqdooda aadamiga iyo xorriyadahooda asaasigaah;

- (w) lyadoolaoqsoonyahayinqofkawaajibkasaaranyahayshakhsiyaadkaleiyobulshada uu ka tirsan yahay, uu dhabarka u ridanayo mas'uuliyadda ah in uu isku taxalijiyo sidii uu gacan uga gaysan lahaa xoojinta xuquuqaha lagu aqoonsadaySharcigaCaalamiga ah ee Xuquuqda Aadanaha;
- (x) lyadoo laga dheregsanyahay in qoysku yahay unugga dabiiiciga ah, asaasigana ahee bulsho, iyo in uu mudanyahay in bulahada iyo dawladduba difaacaan, iyo in dadkanaafadaahiyoxubnahaqoyskooduaymudanyihindifaaciyo kaalmo lagamamaarmaan ah si loogu suurta galiyo qoysaska in ay si simman oo dhammaystiran uga qaybqaataan xuquuqda dadka naafadaah;
- (y) lyadoo lagu qanacsanyahay in si loo horumariyo loona ilaaliyo xuquuqda iyo sharfta dadka naafada ahheshiiskan caalamiga ah oo dhammaystiran, iskuna xiranuu si wayn uga qaybqaadan doono wax ka qabashada dayaca haysta dadka naafada ah, iyo dhiirigalinta sidii dadka naafada ah ay kaalin firfircoo uga qaadan lahaayeen dhinacyada madaniga, siyaasadda, dhaqaalahaa, bulshada iyo dhaqanka iyadoo ku salaysan fursado loo simmanyahay, haddii ay ahaan lahaayeen dawladaha soo koraya iyo kuwa horay umaray.

Waxay Dawladahaasi isku raaceen sidan soo socota:

**Qodobka 1aad
Ujeeddo**

Ujeeddada laga leeyahay axdigaan ama heshiiskan waa in kor loo qaado, la ilaaliyo, la dammaanad qaado, in dhammaan dadka naafada ah ay ku raaxaystaan dharnmaan xuquuqaha aadamiga iyo xorriyadaha aasaasiga, iyadooloosimmanyahay, iyoxoojintaiyo xushmayntakaraamadaaasaasiga ee maguurtadaah.

Waxaa soo galaya eray cilmiyeedka (dadka naafada ah) dhammaan dadka la il-daran cillado jir ahaneed, caqli, maskaxeedamadareenoomuddodheerdhantaashay, taasoo kahoristaagikarta in ay kaalin firfircoo ka galaan bulshada ay ku dhex nool yihin si la simman dadka aan naafada ahayn.

Qodobka 2aad

Qeexitaan/ereybixin

Ujeedooyinka heshiiskaan:

"Is-gaarsiin waxaa soo hoos galaya luqadaha, qoraallada lasoo bandhigo, xarfo la taaban karo oo (dadka indhaha la' wax lagu baro) hab farriimeed ama xiriir dareenka taabashadaku

dhisan, weeraha ama ereyada farta waawayn lagu daabaco, aaladaha tiknoolojiyada ee la heli karo (sida kumbiyutarka, si kasta wax usoo gudbiya ama u shaaciya sida cod, sawir, qoraal, iyo filin ahaanintaba), iyosidookaleemooyiniyohannaanfarriimolaisugudbiyooxoooggan(sida qalab wayneeya qoraalka ama codka) bedelna u noqon kara, sida qalab farriimaha maqal ahaan u tabiya, sidii qof wax u akhriya, ama wax ku tabinaya luqad si fudud loo fahmi karo iyo hab amahannaankastaaoolahelikaroinfarriinlagugudbiyoiyadoolaadeegsanayoxogmaalkaiyo is-gaarsiinta uu fududeeyay cilmiga farsamada iyo agabka isgaarsiinta casrigaah.

"Afka/Luqadda":waxaaso galayahadalka, tilmaamaha, iyowixiikaleoo habablaiskufahmikaro ah oo aan hadalahayn.

"Faquuqidda ku salaysan naafanimada": waxaa loola jeedaa takoor, dayrin, xayiraad ama xannibaad ku salaysan naafanimo, taasoo ujeedada ama raadka ka dhalanayaa uu yahay awood dhimid, ama dhicisayn lagu sameeyo aqoonsiga ku raaxaysiga xuquuqda aadanaha ee asaasiga ah taasoo naafadu ay dadka kale ula simmanyihiin dhinacyada siyaasadda, dhaqaalaha, bulshada, dhaqanka, arrimaha bulshada rayidka ah iyo dhinac kale oo kasta. Waxaa kale oo soo galaya nooc kasta oo faquuq ah sida in laga hor istaago naafada helidda tallaaboojin ama maamuus macquula ah oo adeegyadooda loogufududeeyo.

"Tallaabooyinkaamamaamuuskamacquulkaah": waxalagawada dibuhabayniyo tallaaboojin habboon oo macquula oo aan keenayn culays aan lo baahnayn, meeshii looga baahdo xaalad cayiman, si loo dammaanaqaado in dadka naafada ah ay ku raaxaystaan ama adeegsadaan dhammaan xuquuqdooda aadanaha ee asaasiga ah iyagoo ula siman dadkakale.

"Naqshadeyntaguud": waxaaloooga jeedaain loo qaabeeeyowaxsoosaarka, deegaanka, barnaamijyada iyo adeegyada kale ay noqdaan kuwo dadkoo dhan oo ay ku jiraan naafadu ay adeegsan karaan sida ugu wanaagsan uguna macquulsan, iyadoo loo baahanyahayin wax ka beddelid iyo naqshad gooni ah oo lasameeyo. "Naqshadeynta guud ah" waxaa soo geli kara qalabka sida gaar ah u caawiya qeybo ka tirsan naafada, inta baahida loo qabo ay taagantahay.

Qodobka 3aad

MABAADII' DA GUUD

Mabaadii' da Heshiiskaan waxay noqonaysaa:

- (a) Xushmeynta karaamada asalka ah ee bini'aadamku leeyahay, iyo madaxbannaanida qofka, oo aykamid tahay xoriyaddaqofkasta auleeyahayinuu ayhiisakatashan karo.
- (b) Takooridla'aan;
- (c) Inay si buuxda oo wax ku ool ah uga qeyb-qataan islamarkaasna bulshada dhexdeeda loo dhan yahay.

- (d) Xushmeynta kala duwanaanshaha iyo in loo aqbalo dadka naafada ah in ay yihiin dad ka mid ah kala duwanaanshaha iyo dabeeecadda bini'aadamku usamaysan yahay.
- (e) UsinnaantaFursadaha;
- (f) Suurtagelinta gaaridda(fursadahaas);
- (g) Sinnaanta ragga iyodumarka;
- (h) Xushmeynta awoodaha horumaraya ee caruurta naafada ah iyo qaddarinta xaqaaycarruurta naafada ahi u leeyihii ilaalinta haytooda;

Qodobka 4aad

WAAJIBAADKA Guud

1. Waxayballanqaadayaandawladahakujiraheshiiskainayhubiyaanooyasaraauqaadaan kashaqaysiintaiyo dar-dar-gelintadhammaanxuquuqdadaanaha iyoxoriyadahaasaasigahee ay leeyihii dadka naafada ah ayagoo aan lagu takooreyn naafanimadooda. Si hadaba yoolkaas loo hergeliyo, waxa dawladaha qaybta ka ah heshiiskaan ballan qaadayaan sida sosocsta:

- (a) In ay qaadayaan tallaaboojin ku habboon oo loo qaado dhinacyada sharci dejinta, maamulka iyo tallaaboojin kaleba, si loo meel mariyo xuquuqda lagu aqoonsaday ama lagu xusay heshiiskan;
- (b) In ay qaadayaan dhammaan tallaaboojinka munaasibka ah, oo ay kamidtahay tallaabo loo qaado dhanka sharci dajinta; si wax looga bedelo ama loo xoojiyo sharciyada jira, xeerkanka, caadooyinka, iyo dhaqammada, kuwaas oo keenaya faquuqidda dadka naafadaah;
- (c) In ay xaqijiyaan in dhammaan siyaasadohooda iyo barnaamijyadooda ay ku ilaalinayaan oo ay ku xoojinayaan xuquuqda aadanaha ee ay leeyihii dadka naafada ah;
- (d) In ay joojiyaan ku dhaqaaqidda fal ama dhaqan kasta oo ka hor imaanaya heshiiskan, iyo in ay dammaanadqaadaan in madaxda iyo haya'adaha dawladda ay u dhaqmayaan si waafaqsanheshiiskan;
- (e) In ay qaadaan dhammaan tallaaboojinka munaasibka ah si loo cirib-tiro takooridda kusaleysan naafanimada, taasooay uugaystaan qof,hay'ad ama shirkadkastaoogaarloo leeyahay;

- (f) Inaydhiirigaliyan korna u qaadaan cilmibaaristaiyotayantabadeecadaha, adeegyada, qalabkaiyo fududeeyayaasha dhammaantood si guud loo qaabeeyo; sida lagu qeexay Qodobka 2aad eeheshiiskaan, kaasoo u baahan qabatinka ugu yar ee suurta galka ah iyo in uu ku fadhiyo kharashka ugu yar si loo kaafiyu baahida khaaska ah ee qofka naafada ah qabo, iyadoo adeegyadaas laga dhigayo kuwa la heli karo lana adeegsan karo, iyo in la dhiiri galiyo habka naqshadaynta caalamiga ah marka la dajinayo halbeegyada iyo mabaadiida tusmaynta ama hagidda;
- (g) Inayxoojiyaankunasmeeyaan cilmibaarisivo tayaynfarsamadacasrigaahiyoin farsamadaasayhelikaraannaafadu, adeegsankaraanna, iyadooaykjiraanfarsamada casriga ah ee dhanka isgaarsiinta iyo xogaha, iyo qalabkasta oo u sahlaya isu socodka, iyofarsamooyinka casriga ah ee caawiya kuna habboon naafada, iyo wixii kale oo hababab, qalab ama adeeg ah oo caawin kara naafada;
- (h) In ay siiyan dadka naafada ah warbixin iyo xog la helikaro oo ku saabsan qalabka iyohababkausahlayasocodkaiyowixiifarsamocusubahamaadeegyoah ee gacan siinayanaafada;
- (i) In ay kor uqaadaan tababarrada ay siiyan shaqaalaha takhasuska leh (si xeel dheerwaxubartay) iyo xirfadlayaashala shaqeeyadadkanaafadaahiyadoolagu tababarayu xuquuqda lagu aqoonsaday heshiiskan; si loo hagaajiyo kaalmada iyo adeegyada ee ay kafaalo qaadaysoxuquuqdaas.
2. Arrimaha ku saabsan xuquuqda dhaqaalaha, bulshada iyo hiddaha, dawlad kasta oo kamid ah dawladaha ku jira heshiiskan waa inay balanqaadaanin ay si tar-tiib tar-tiib ah intii karaankooda ah, iyagoo la kaashanaysa caalamka, hirgaliso gabi ahaan xuquuqda naafada, iyadoo aan meal lagaga dhicin waajibaadyada ku xusan heshiiskaan ee ay khasabka tahay in dhaqso loo fuliyo, si waafaqsan qaunuunka caalamigaah.
3. Dawladaha ku jira heshiiskan waa in ay si buuxda ugala tashadaan iyagoo u maraya hey'adaha matalaya, dadka naafada ah oo ay kamidyihin carruurta naafada ah, sharci dejinta iyo fulinta siyaasadda looga gol leeyahay hirgelinta heshiiskan, iyo in si buuxda looga qayb galiyo naafada iyohay'adahamatalawixiihawlogo'aanqaadashoahookaleee khuseeyadadkanaafada ah.
4. Majiroqeybheshiiskankamidahoolofasirankaroinusaamaynayoamawaxudhimi karo shuruuc kasta oo si kabadan (sida heshiiskan qabo) u xaqiijinaya xuquuqda dadka naafada ah, kaas oo ku xusan sharciga lagaga dhaqmo dawladda qeypta ka ah heshiiskaan ama sharciyada caalamiga ah ee looga dhaqmo dawladaas. Ma bannaana in lagu soo rogo xannibaad ama katalaabsasho xaqkastaaokamidahxuquuqdaadamaha iyoxoriyaadkaasaasigaheelaaqoonsanyaayama kajiradawlad kasta oo qeyb ka ah heshiiskan, ayadolagudhaqmayosharci, heshiis, xeeramacaadoiyadoo xujo laga dhiganayo in heshiiskan hadda ah aanu aqoonsanayn xuquuqdaas iyo xorriyaadkaas, ama uu u aqoonsanyaay sikooban.

5. Qodobbada heshiiskaan waxa uu ku fulayaa (loo adeegsanaya) dhammaan qeybaha dawladaha federaalka ah ka kooban yihii iyadoo aysan jirin wax xaddidnaan ah ama wax laga soo reebayo toona.

Qodobka 5aad

SINNAANTA IYO TAKOORID LA' AANTA

1. Dawladaha ku jira heshiiskaan waxa ay aqoonsanyihii in dadka oo dhan u simmanyihii sharciga hortiisayowaxausababayo, iyo inayxaquleeyihiiinay ilaalin kahelaansharcigaiyo inay ka faa'iidaystaan sharciga iyadoon faquuq cid gaar ah loo geysanaya jirin.

2. Dawladahakujiraheshiiskawaainaymamnuucaandhammaannoocyadatkooriddaku saleysan naafanimada, iyo in ay u dammaanad qaadaan dadka naafada ah sharci wax ku ool ah oo ka ilaaliyafaquuqa.

3. Sikorlooguqaadosinnaanta, loonaciribtiro takooridda, waaindawladahaku jiraheshiiska qaadaan tallaabooyin munaasib ah si ay ugu xaqiijiyaan dadka naafada ah tallaabooyinka loogu fududayn karo adeegyada macquulkaah.

4. Lagama soo qaadi karo (looma tix galin karo) takoorid sida heshiiskaan ku cad, tallaabooyinka cayiman kuwaas oo lagama maarmaan u ah in la dar-dar geliyo oo laxaqiijiyo sinnaan dhab ah (de facto) oo loo helo dadka naafadaah.

Qodobka 6aad

HAWEENKA NAAFADA AH

1. Waxa ay dawladaha qaypta ka ah heshiiskaan aqoonsanayaan in haweenka iyogabdhaa naafada ah la kulmaan qeybaha kala duwan ee takooridda, sidaa daraadeedna ay qaadayaan tallaabooyin si buuxda loogu xaqijinayo haweenka iyo gabdhaha naafada ah helidda iyo ku raaxaysigaxuquuqdoodaaadminimoiyoxoriyadahooda asaasigaah, siloowada simanyahay.

2. Dawladahaqeybtakaah heshiiskani waainayqaadaan tallaabooyinkalagamamaarmaanka ah si loo dammaanad qaado in horumar buuxa iyo awood siin loo sameeyo haweenka naafada ah, sihaweenkaloogu xaqiijiyoadeegsigaxuquuqdaadamaha iyoxorriyadaha aasaasigaheeku xusan heshiiskan.

Qodobka 7aad

CARRUURTA NAAFADA AH

1. Dawladahaqaybtakaah heshikanwaainayqaadaan tallaabooiyinkalagamamaarmaanka ah si carruurta naafada ah ay si buuxda ugu raaxaystaan dhammaan xuquuqda aadamaha iyo xorriyadaha asaasiga ah ee ay kala simmanyihiin carruurtakale.
2. Waa in tiixgalinta iyo mudnaanta ugu muhiimsan la siiyaa danta ugu wanaagsan ee carruurta marka ay timmaado hirgalinta tallaabooiyin ama hannaanka quseeya carruurta naafadaah.
3. Dawladahaqeybtakaahheshikanwaainayhubiyaanincarruurtanaafadaahi aysixorah u cabbiri karaan fikradahooda ku aadan dhammaan arrimaha khuseeya, iyadoo fikradahooda lagu qiimaynayo hadba da'da ay jiraan iyo caqligooda, taasna waa in ay kala simmanyihiin carruurta kale, waana in la siiyaa carruurtaas adeegsiga xaqaas iyadoo la jaanqaadaysa hadba heerkooda da'da iyonaafanimadooda.

Qodobka 8aad

WACYI GELINTA

1. Dawladaha qaybta ka ah heshiiskan waa inay ballan qaadaan in ay qaataan tallaaboyin degdeg ah oo ku habboon siloo:
 - (a) Wacyi geliyo bulshada dhammaantood laguna booriyo ilaalinta xuquuqda carruurta naafada ah, oo ay kamid tahay illaa heer qoys, iyo sara u qaadidda xushmeynta xuquuqda dadka naafada ah iyo sharaftooda;
 - (b) Laladagaallamo dacaayadda {laga aaminsanyahay naafada}, iska-necbaanta, iyo dhaqammada wax yeelaya dadka naafada ah oo ay ka mid tahay tan ku salaysan jinsiga ama da'da, dhammaan dhinacyadanolosha;
 - (c) la xoojiywacyigelintalaiskuna baraarujiyoawoodahaiyowaxqabadkadkanaafada ah ayleeyihiin.
2. Si loo gaaro arrintaas, tillaaboyinka loo baahanyahay waxaa kamidah:
 - (a) Bilaabiddaiyohirgelintaqabashadaololewacyigelineedoowaxku'oolahooguud taas oo loogagolleeyahay:
 - (i) Xoojinta aqbalaadda xuquuqda dadka naafadaah;

- (ii) Faafinta fikrado wanaagsan iyo wacyi-gelin bulsho oo qoto-dheer oo ku aadan dadka naafada ah;
- (iii) Dhiirrigelinta aqoonsiga xirfadaha, kartida iyo aqoonta dadka naafada ah leeyihiiin, iyo ka qeybgalintooda goobaha shaqo iyo suuqashaqada;
- (b) Qaadashada mawqifka xushmeynta xuquuqda dadka naafada ah ee dhammaan heerarka waxbarasho oo ay ku jiraan dhammaan carruurta laga soo bilaabo marka ay aad u yar yaryihiiin;
- (c) Dhiirigelinta faafinta iyo soo daynta dhammaan qalabka warbaahintu in ay shaaciyaan sawir ama muuqaal ka tarjumaya dadka naafada ah oo la jaanqaada ujeedoyinka heshiiskan;
- (d) Dhiirigelinta qabashada barnaamijyo iyo tababarro wacyigelineed ee la xiriira dadka naafada ah, iyo xuquuqdooda.

Qodobka 9aad

LA GAARIKARO

1. Si awood loogu siiyo dadka naafada ah in ay u noolaadaan si madax bannaan, hadana ay kaalintooda si buuxda uga qaataan dhammaan dhinacyada nolosha, dawladaha qeypta ka ah heshiiskan waa in ay qaadaan dhamman tallaabooyinka munaasibka ah si loo xaqijiyo in dadka naafada ah ay u helaan, si la simman dadka kale, bii'ada (deegaan) ku xeeran (sida hawda, dhulka, dhirta, biyaha IWM), habka isku socodka, xog iyo is-gaarsiin, oo ay kamid tahay farsamada casriga ah iyo hababka isgaarsiinta iyo xogta, iyo wixii adeegyo ah oo ufuran ama looqondeeyaydadweynaha, miyiyomagaalaba. Tallaaboooyinkan, oo ay kamid iyo ciribtirka caqabadaha ka hortaagan naafada sidii ay u gaari lahaayeen ama uga faaiidaysan lahaayeen adeegyada soosocda:

- (a) Dhismayaasha, waddooyinka, gaadiidka iyo adeegyada kale ee ku yaala guryaha gudahooda iyo dibaddooda, oo ay kamid yihiin iskuullada, xarumaha caafimaadka iyo goobahashaqada;
- (b) Warbixinada iyo isgaarsiinta, iyo adeegyada kale oo ay kamidka yihiin adeegyada elektarooniga ah, iyo adeegyada loo baahdo marka xaalad deg-deg ahdhacdo.
- 2. Sidoo kale, waxay qaadayaan dawladaha qeypta ka ah heshiiskani, tallaaboooyinkuhabboon oo looga gol leeyahay:
 - (a) Dajintahalbeegyolagucabiroheerarkauguhooseeyaeed iyo isticmaalka adeegyada guud, iyadoo la faafinayo halbeegyadaan iyo mabaadii'daan lana hubinayofulintooda;

- (b) Dammaanad qaadidda shirkadaha ama wakaaladaha gaarkaah (private entities) ee bixiya adeegyada bulshadu inay xil iska saaraan oo xisaabta ku darsadaan sidii ay adeegyadooda uga dhigi lahaayeen kuwa gaari kara dadka naafada ah;
- (c) Siinta tababarro dhinacyada adeegyada bixiya oo ku saabsan sidii ay adeegyadooda u gaarsiin lahaayeen dadka naafadaah;
- (d) Dhajintaamaadeegsigaboorarlaguqoroluqaddaaywaxkufahmaanindhoolayaashu iyo naafada kale oo lagu dhajiyo dhismayaasha goobaha bixiya adeegyadadwaynaha;
- (e) Diyaarintadadiyagu takhasusamaaqoonxeeldheerulehluqaddatilmamaahaeewax loogu sheego naafada (indhoolayaasha, dhagoolada IWM) si khubaradaasi u hagaan dadka naafadaah eeiyagadantukasoogashogoobaha bixiyaadeegadadwaynaha;
- (f) Dhiirigelinta dhammaan noocyada kala duwan ee kaalmo iyo taageero ee la siiyo dadka naafada ah si loo xaqijiyo in ay helaan wixii isgaarsiin ama xiriirah;
- (g) Dhiirigelinta dadka naafadaah inay helaan aqontafarsamada cusub (tiknoloojiyada), hababka xogta iyo xiriirka, sida interneetkaIWM;
- (h) Dhiiringelinta naqshadeynta, horumarinta, soo saaridda iyo qeybinta agabka hababka xogtaiyoxiriirkafarsamadacasrigaahsiwaqtiba waqtigauukahorreeyo, loogadhigo agabkaas mid gacanta ugu jira dadka naafada ah oo ay ku helaan qimajaban.

Qodobka 10aad

XAQA NOLOSHA

Dawladaha qeybta ka ah heshiikan waxay dib u xaqijinayaan in qofkasta uu xaq u leeyahay in uu noolaado, iyagoo qaadaya tallaabooyinka lagamamaarmaanka ah si loo hubiyo in dadka naafada ah ay helaan xaqas wax ku ool ka ah si la simman dadka kale.

Qodobka 11aad

XAALADAHKA KHATARTA IYO XAALADAHKA BANI' AADINNIMO EE DEG DEGGA AH

Dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waxay ballan qaadayaan, iyagoo eegaya waajibaadka ka saaran fulinta xeerkaka caalamiga ah, oo uu kamid yahay xeerkaka Caalamiga ah ee xuquuda bani'aadannimada iyoxeerka caalamiga heexuquuqdadanaha, inayqaadayaan tallaabooyinka laga maarmaanka ah si loo hubiyo difaacidda iyo badbaadinta dadka naafada ah kuwaasooku sugar xaalad khatar ah, sida xaalad dagaal hubaysan iyo xaalada bani'aadannimo iyo masiibooyin dabiici ah.

Qodobka 12aad**AQOONSIGA SINNAANTA AY DADKA NAAFADA AH IYO DADKA KALE SHARCIGA HORTIISA
USIMMAN YIHIIN**

1. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waxay dib carrabka ugu adkaynayaan in dadka naafada ah ay leeyihiin xaqa ah in loo aqoonsado dad sharcigu qabto (oo waxna ku dacwoon kara lana dacwain karo) meel kasta oo ayjoogaan.
2. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waxay qirayaan inay tahay in dadka naafada ay ku raaxaystaan awoodda sharciga ee dhammaan dhinacyada nolosha iyagoo taas kala siman dadka kale.
3. Dawladaha heshiiskan qeybta ka ah waxay qaadayaan tallaabooyinka ku habboon si ay ugu helaan dadka naafada ah kaalmada ay u baahan karaan markay adeegsanayaan awooddooda sharciga.
4. Dawladaha heshiiskaan qeybta ka ah waxay hubinayaan qaadidda dhammaan tallaabooyinka laxiriira adeegsiga awoodda shariyadeed iyagoo bixinaya dammaanadqaad ku habboon oo waxtar leh, si looga hortago in si xun loo adeegsado tallaabooyinkaas si waafaqsan xeerka caalamiga ah ee xuquuqda aadanaha. Dammaanadqaadyadaas wawa ay xaqiijinayaan in tallaabooyinkalaxariiraadeegsigaawoodsharchiyeedkaayxushmeenayaanxuquuqda, rabitaanka iyo doorbiddida qofka, waana in ay ka fogtahay iska hor imaad dhanka danaha ah (dano is diidan), saameynamawaxuyeerinaanjidahayn(aangarahayn), waanain(tallaabooyinkaasu) yihiin kuwa ku habboon oo la-jaanqaadaya duruufta qofku ku sugaran yahay, oo ku hirgali karta waqtii yar oo suurta gal ah, iyadoo ay dib u eegis iyo la socod ay ku samaynayo hay'adda markaas awoodda u leh, madaxbannaan oo dhedhexaadna ka ah ama waxaa dabagalkaas iyo dib u eegistaa samayn kara hay'ad garsoor. Waana in dammaanad qaadkaasu ahaadaa mid u dhigma heerka tallaabooyinkaasu ay u saamayn karaan xuquuqda iyo danahaqofka.
5. Iyadoo la raacayo axkaamta qodobkaan, dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waa in ay qaadan tallaabooyinka ku habboon oo wax ku ool ah si loo xaqiijiyo xuquuqda dadka naafada ah, iyadoo ku salaysan sinnaan ay naafadu dadka kale ula simman yihiin in ay hanti yeeshaan ama dhaxal ahaan u heli karaan, maamushaan hantidooda ama ay heli karaan amaahda iyo kharashaadka uu baxsho bangigu iyo noocyada kale ee amaahda maaliyadeed ah, iyo in ay hubiyaan (dawladaha heshiiska ku jiraa) in dadka naafada ah aan looga qaadin hantidooda sifo aan sharciga waafaqsanayn oo aan laga baaraandegin.

Qodobka 13aad

GAARITAANKA AMA HELITAANKA ADEEGGA GARSOORKA

1. Dawladahaheshiiskanqeybtakaahwaainayxaqijiyaanindadkanaafadaahayuhelaan habab wax ku ool ah oo ay ku gaarsiin karaan garsoor si la simman dadka kale, oo ay kamid tahay siinta habab hawl fududayn oo la jaanqadaysa da'dooda, iyadoo looga gol leeyahay in la fududeeyo doorka wax ku ool ka ah ee ay naafadu si toos ah iyo si dadbanba uga qaybqaadan karaan dhammaan hababka garsoorka, Sharciga iyo heerarka baaritaanka danbiyada iyo heerarka kale ee bilawga ah, sida in ay markhaatiyalnoqdaan oo kale.
2. Si loo hubiyo helitaanka dadka naafada ah ee khuseeya adeega garsoorka, waxa ay dhiirigelinayaan dawladaha qeybta ka ah heshiiskan siinta tababaro ku habboon oo loo qabto dadka ka shaqeeya caddaaladda, oo ay kamid yihiin booliska iyo shaqaalahaxabsiyada.

Qodobka 14aad

XORRIYADDA QOKFA IYO AMNIGIISA

1. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waa in ay xaqijiyaan in dadka naafada ah, si lasimman dadkakale sida inay:
 - (a) Ku raaxeystaan xaqa xorriyadda iyo amniga ee qofahaaneed;
 - (b) Waa in aan lagaga qaadin xorriyadooda si sharci darro ah ama si aan sabab ku saleysneyn, waa in haddiiba xorriyadooda laga qaadayo ay noqotaa mid sharciga waafaqsan, waana in aanay sinnaba naafanimadu unoqon mid xujo looga dhigto in xorriyadda qofka loogagaqaado.
2. Dawladahaqeybtakaahhesiiskanwaainayxaqijiyaan, haddii loodiiodadkanaafada ah xorriyadooda iyadoo ka dhalatay tallaabo (sharci) oo la qaaday, dammaanado (qofkaas xaqiisa sugaya) sida uu dhigayo xeerka caalamiga ah ee xuquuqda aadmiga, iyo in ay dhammaan (dawladahaasu) siwaafaqsanujeedooyinkaiyomabaadii'da heshiiskankusooarooray, ooayka mid tahay siinta tallaabooyin iyo maamuus macquula (oo ka tarjuma naafanimadooda si ay u helaanwixiayubaahan yihiinsilasimman dadkalixdalixaadqabaaeayiskuduruuftayhiin).

Qodobka 15aad

REEBANAANTA HAB-DHAQAN KASTA OO JIRDIL AH, CIQAAB AH, NAXARIIS DARRO AH, AAN BINI-AADAMNIMO XUMOBAHDILNA KU AH SHARFTA QOKFA

1. Majiroqofloogeysankarojirdilama falal xun iyosharaf dhac amaciqaabkabaxsan ban'iaadamnimada. Sigaarah, waainaanqofloogugeysantijaabocaafimaadiyomidcilmibaarisba, haddii aanu oggalaansho bixin xorriyadiisa oodhammeystiran.
2. Waxay qaadayaan dawladaha qeybta ka ah heshiiskan dhammaan tallaaboyinka sharci-dajineed, maamul, gaarsoor, iyo tallaaboooyinka kale oo wax ku ool ah, oo naafada iyo dadka kale usimmanyihiin, si loo joojiyo in loo geysto dadka naafada ah jirdil, silicin, ciqaab adag, oo kabaxsan bani'aadanimada ama quursi iyo bahdil ku ah sharaftaqofka.

Qodobka 16aad

REEBANNAANTA DHIIGMIIRASHADA, XOOG KU MUQUUNISKA IYO XADGUDUBKA

1. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay qaadaan dhammaan tallaaboooyinka munaasibka ah ee sharci-dajin, maamul, bulsho, waxbarasho iyotallaabooyn kaleba; silooga difaaco dadka naafada ah, gudaha guryahooda iyo bannaankaba, dhammaan noocyada diigmiirashada, xoog ku maquuniska iyo xadgudubka, oo uu ku jiro xadgudubka jinsiga (lab ama dheddig ahaanshaha) kusalyan;
2. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waa in ay sidoo kale qaadaan dhammaan tallaaboooyinka munaasibka ah si looga hortago dhammaan noocyada kale ee dhiigmiirashada, xoog ku maquuniska iyo xadgubka, iyadoo la qaadayo tallaabooyn ay ka mid yihiin bixinta taageero iyo kaalmo ku habboon oo la siiyo naafada, qoysaskooda iyo kuwa naafadadaryeela. Silooxaqijiyo, sigaarah, hababkaku habooneejinsiga iyoda'dacaawinaadkaiyotaageeridda dadka naafada **ah**, qoyskooda iyo dadka xanaaneeya oo tixgalinaysa jinsiga (lab iyo dheddig) iyo da'da, waxaa kaloo ka mid ah in la suurta gasho bixinta xog iyo wacyigelin kusaabsanhababka laga hortago falalka dhiigmiirashada, xadgudubka, iyo xoog muquuniska. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waa in ay dammaanad qaadaan in adeegyada ay bixinayaan ay noqdaan kuwa tixgalin siiya da'da naafada iyo jinsiga (lab iyo dheddig) ay yihiin.
3. Siloogahortagofalalka dhiigmiirashada xad-gudubkaiyoxoog ku muquuniska, dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay xaqiijiyaan in dhammaan agabka iyo barnaamijyada loo qoondeeyay in ay u adeegan dadka naafada ah, ay noqdaan kuwa ay si wax ku ool ah dabagal ugu samayso haya'ad madaxbannaan.
4. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay qaadaan tallaabooyn ku habboon si loo dhiirigeliyo in dadka naafada ah ay soo ceshadaan caafimaadkooda jir ahaaneed, garasho,

iyo nafsi ahaaneed, iyo in ay helaan baxnaanin iyo dhex-galid bulshada ay dhexgalaan, marka ay la kulmaan nooc kasta oo kamid ah noocyada dhiigmiirashada, xadgudubka ama xoog ku muquuniska, iyadoo ay ku jirto in naafada loo suurta gasho helitaanka adeega ilaalinta iyo difaaca. Soo kabashada ama soo raysashada iyo dhexgalka ay naafadu dadka dhexgalaan waa in ay ku timaadaa jawi dhiirigalinaya caafimaadka qofka, daryeekiisa, ixtiraamkiisa, aaya ka talintiisa, islamarkaasna daboolaya baahiyaha gaarka ah ee jinsiga (lab iyo dheddig) ama da'da naafonimo ee uu qofku ku jiro.

5. Dawladaha qeypta ka ah heshiiskan waa in ay dajiyaa sharchiyo, siyaasado wax kuool ah, oo ay kamid yihiin sharci dajinta iyo siyaasadaha xoogga saaraya haweenka iyo carruurta si loo dammaanad qaado in la ogaado xaaladaha iyo dhacdooyinka dhiigmiirasho, xad gudub ama xoog ku muquunis ee lasoo darista dadka naafada ah iyo sidiibaaritaan loogu samayn lahaa falalkaas, iyadoo maxkamadda lala tiigsanayo cidda lagu helo falalkaas mar alla iyo marka ay suurta gal noqoto.

Qodobka 17 aad

ILAALINTA SHARFTA QOFKA

Qofkastao naaf ahi waxuu xaquleeyahayin laxushmeeyonabdgalyadiisaqofahaaneed iyo tiisa caqli si lasimman dadkakale.

Qodobka 18aad

XORRIYADDA ISU SOCODKA IYO JINSIYADDA

1. Dawladahaqeybtakaah heshiiskanwaxayqirayaan xaquadakanaafadaahayuleeyihiin in ay ku raaxaystaan xorriyadda isusocodka iyo xorriyadda ay ku doorankaraan meesha ay degayaan iyo helitaanka jinsiyad ama dhalasho, si la simman dadka kale, oo ay kamid tahay dammaanaqaad ah in ay naafadu ku raaxaystaan oo helaan waxyaabaha soosocda:

- (a) Xaqa helitaanka jinsiyad iyo badelitaankeeda iyo in aan lagaga qaadi karin jinsiyadooda si sharci darro ama naafanimadooda awgeed;
- (b) In aan loogu diidi karin, naafanimo, awoodda ay leeyihiin in ay helaan, mulkiyan, adeegsadaan dukumeentiga jinsiyadooda, iyo dokumeentiyada kale ee aqoonsiga, ama in ay ka faa'iidaysan karaan hababka kale ee socdaalka taas oo ay ku fududeysan karaan adeegsiga iyo xaqa ay u leeyihiin in ay meeshay doonaan usocdaalaan;
- (c) In ay xor u yihiin in ay ka tagaan dalkii ay doonaan oo dalka ay u dhasheen kujiro;

- (d) In aan loogu diidi karin, si sharci darro ah ama ku salaysan naafanimadooda, xaqa ay u leeyihiin in ay galaan dalka ayudhasheen.
2. Carruurtanaafadaahwaainladiiwaangaliyaaislamarkaaydhashaan,sidookaleewaa in ayhelaanmarkaaydhashaanbaxaqain magac loobixiyo,xaqahelitaankajinsiyad,iyosidaugu suurta galka badan in ay bartaan waalidkood helaannaxannaanadooda.

Qodobka 19aad

NOLOL MADAXBANNAAN IYO KA MID AHAANSHO BULSHO

Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waxay qirayaan xaqa ay u leeyihiin dhammaan dadka naafada ah, iyagoo xaqaas kala siman dadka kale, in ay ku dhexnoolaadaan bulshada iyagoo helaya ikhtiyaar la mid ah kan dadka kale leeyihiin, waxayna qaadayaan (dawladaha heshiiska ku jira) tallaabooyin wax ku ool ah si loo fududeeyo ku raaxeysiga dadka naafada ah si dhammeystiran xaquuqdooda ugu raaxaystaan, dhexgalka iyo qaadashada kaalintooda ay ku leeyihiin bulshada. Wuxaana ka mid ah arrimaha ay dawladahaasu dammaanad qaadayaan waxyaalaha soo socda:

- (a) Fursad u siinta dadka naafada ah in ay doortaan meesha degaan u noqonaysa, iyo dadka ay la noolaanayaan, si lasimman dadka kale, iyo in aan lagu khasbi karin in ay u noolaadaan hab nololeed gaarah;
- (b) In loo suuragaliyo dadka naafada ah helitaanka taxane adeegyo taageero ah oo ay guriga dhexdiisa ku helaan iyo adeegyada kale ee bulsho, oo ay ka mid tahay kaalmada laga maarmaanka u ah in loo sahlo noloshooda iyo dhex-galka aybulshadaku dhex milmaan iyo in laga ilaaliyo in wax kala sooc ah ama saarid bulshada dhexdeeda lagula kaco naafada;
- (c) Kafaa'idsiga dadka naafada ah ay ka faa'iidaysan karaan, si la simman dadka kale, adeegyada iyo agabka bulsho, ee la siiyo dadweynaha, iyo in la dammaanad qaado sidii adeegyadaa ay u noqon lahaayeen kuwa si buuxda u haqab-tira baahiyahooda (naafada).

Qodobka 20aad

SOC-SOCODKA QOFKA

Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay qaadaan tallaabooyinka wax ku ool ah si loo xaqiijiyoguur-guurkaqofkanaafadaah uumeeshuudoono ikhtiyaarkiisahadbauguguurguuri karosidaugusuurtagsan,waxaanakamidaharrimahaaswaxyaalahaasoosocda:

- (a) Sahlidda xoriyadda guur guurka ee dadka naafada ah ee ay hadba goorta iyo habka ay doonaan ay u soc-socon karaan, iyagoo ku helaya qiimo ayawoodaan;
- (b) Sahlidda helitaanka dadka naafada ah ay helikaraan habab iyo qalab tayo leh, tasiliaadka cilmiga farsamada iyo wax soo saarka (tiknoloojiyadda) iyo dad gacan siiya si loogu sahlo naafada guur guurka iyagoo adeegyadaas ku helaya qiima ay awoodaan;
- (c) Siinta tababarro dadka naafada ah iyo dadka la shaqeenaya iyadoo lagu tababarayo xirfadahasoc-socodka;
- (d) Ku dhiirigelinta shirkadaha goonida loo leeyahay ee iyagu soo saara qalabka sahla socodkaiyofarsamooyinkacusub(tiknoolijayada)eesahlasocdkainaydhawraan oo ay xil iska saaran dhammaan hababka kala duwan ee naafada loogu fududayn karo soc-socodka.

Qodobka21aad

XORIYADDA HADALKA, FIKIRKA IYO HELITAANKA XOGTA

Dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waa in ay qaadaan tallaabooinka ku haboon si loo xaqiijiyoin dadka naafadaahayadeegsadaanxaqoodaxorriyaddahadalka (xorriyatul-qawl) iyo cabiridda fikirkooda oo ay ka mid tahay xorriyadda ay u leeyihiin in ay raadiyaan, helaan, faafiyaanxogtaiyoaragtiyadaayhelaanamaqabaan,silasimmandadkakale, iyagooadeegsanaya dhammaan hababka wax la isugu gudbiyo ee ay door-bidaan sida ku qeexan qodobka 2aad ee heshiiskan, oo ay kujirto:

- (a) Siinta dadka naafada ah wararka iyo xogta ku socota dadweynaha iyadoo la adeegsanayo noocyada farsamo ee la heli karo kuna habboon dadka kala duwan ee naafada ah iyadoo aan kharash dheeraad ah la saaraynnaafada;
- (b) Aqbalaadda iyo sahlidda adeegsiga dadka naafada ah ay ku isticmaali karaan mucaamilkooda rasmiga ah luqadda tilmaamaha iyo Faraha indhoolayaashu wax ku akhriyanamawaxkufahmaan (Braille),iyohababkakaleenaafadu kuwadaxiriiri karaan kuwaas oo helitaankoodu sahlan yahay, ahna kuwa ay ikhtiyaarkooda u doorteen dadka naafadaahi;
- (c) Ku dhiirigelinta shirkadaha gaarka loo leeyahay ee bixiya adeegyada dadweynaha, iyadoolaadeegsanayokhadkainternetka,inaykusiiyaanwarbaahinnadaiyo farriimaha dadka naafada ah iyagoo adeegsanaya qalabka ugu sahlan kuwaas oo naafadu si fudud u adeegsankaraan;

- (d) Ku dhiirigelinta warbaahinta, ay ku jiraan kuwa internetka wax ku tabiya,in ay kadhigaan adeegyadooda kuwa ay helikaraan (awoodaan) dadka naafada ahi;
- (e) Aqoonsiga luqadahatilmaanta(luqadamaafgaradkastaoqofnaafoahi adeegsado) iyo dhiirigelinta adeegsigaafgaradkaas.

Qodobka 22aad

XUSHMEYTA KALI AHAANSHO (IN QOKFU U ADEEGO XORNIMADIISA OO AAN CID

KALE FARAGASHAN)

1. Lama oggola in si sabab la'aan ah ama sharci darro ah loo farageliyo, iyadoo aan la tixgelinayn meesha u ku noolyahay ama sida uu unoolyahay, arrimaha qofka (naafada ah) gaarka u ah, qoyskiisa, gurigiisa ama warqadihiisa, ama habkasta oo isgaarsiin ahaan u adeegsado,sidookalelamadhaawiciikarosharaftisaamasumcaddiisa.Dadkanaafadaahi waxay xaq u leeyihin in ay sharciga ka hoos galaan faragelinta iyo xadgudubka noocaas oo kale ah haddiiba ay lakulmaan.

2. Dawladahaqeybtakaahheshiiskaanwaainayaanxogahaugaarkaaheekusaabsan arrimahaarkaaheedadkanaafada ah,caafimaadkoodaiyobaxnaanintoodasilamidahsida loo ilaaliyo arrimaha gaarka u ah dadkakale.

Qodobka 23aad

XUSHMEYNTA GURIGA IYO QOYNSKA

1. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay qaadaan tallaaboojin habboon oo wax ku ool ah si loo ciribtiro faquuqa dadka naafada ah lagula kaco marka ay timaato arrin guur, qoys, waalidnimo iyo xariir; si ay ula simman yihiin dadka kale, si loo xaqijiyo arrimaha soosocda:

- (a) Xaqa dadka naafada **ah** ee gaaray da'da guurka ay uleeyihin in ay guursadaan, unkaanqoys;kudhisanrabitaanbuuxaooxorahookasoofulalabada qof ee iyagu doonaya inayis-guursadaan;
- (b) Xaqa dadka naafada ah ay u leeyihin in ay go'aan ka gaaraan ikhtiyaarkooda ah tirada carruuna ay rabaan in ay dhalaan iyo waqtiga ay kala fogaynayaan dhelmaada caruurta, iyo in ay helaan xog iyo wacyi gelin da'dooda u qalanta oo ku saabsan arrimaha taranka iyo qorshaynta qoyska iyo siinta (naafada isqaba) qalabka lagama maarmaanka u ah suurta galinta adeegsigaxaqaan;

- (c) Xaqa dadka naafada ah ay u leeyihiin, oo ay ku jiraan carruurtu, in la ilaaliyo khusuusiyadooda ama sirtooda (arrimaha u gaarkaah).
2. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waxay xaqiijinayaan xuquuqda iyo mas'uuliyadda dadka naafada ah qaadi karaan, iyagoo mas'uul ka noqonaya xannaanada carruurtooda, dardaaranka, kafaala qaadidda ama korsashada ilmo (aanay dhalin), iyo caado kasta oo kuwaas la mid ah, oo shuruucda iyo xeerasha dalkaasi qabaan (ay dhigayaan), iyo xaalad kasta oo ahmiyadda ugu wayn siinaysa carruurta. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waa in ay siiyan taageeroiyocaawimaadmunaasibahdadkanaafadaahsiaygusahlaanbarbaarintaiyokorinta carruurtooda;
3. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waa in ay xaqiijiyaan in carruurta naafada ah ay leeyihiin xuquuq simman marka laga hadlayo nolosha qoyska. Si looga shaqaysiyo xuquuqdaas, loogana hortago qarinta carruurta naafada ah, cidla uga tegiddooda, dayiciddooda iyo faquuqooda (takooriddooda), dawladaha qeybta ka ah waxay ballan qaadayaan in ay siiyan waqt hore xog iyo adeegya buuxa craruurta naafada ah iyoqoysaskooda;
4. Dawladahaqeybtakaahheshiiskanwaainayxaqijiyaaninaanilmolagagaqaadinsi khasab ah labadiisa waalid; haddii aanay markaas go'aamin hay'ad awood u leh sharciga arrintaas, oo kuxirandibueegisuugarsoorkuarrantaskusameeyo, iyo in aywaafaqsantahayshuruucda iyo xeerarka dalka ka jira iyo in arrintaasu tahay mid loo qaaday ama loo sameeyay danta ilmaha. Sinna uma bannaanainloogaqaadocunugalabadiisawaalidmaadamaunaafyo yahay, amalabadiisawaalid ay naafa yihiin ama mid kood naafo yahay.
5. Dawladaha heshiiskaan qeybta ka ah waa in ay ballanqaadaan in marka aysan awoodin qoyskailmahadhalaynuusi toosahuxannaaneeyoilmahanaafadaahinaydadaalugalaansidii ay ilmahaas ku siin lahaayeen daryeel kale, iyadoo ilmuu ku jirayo gacanta qoys waynihiiisa, haddiiaysan suurtagalahayntaasinalagudaryeelayoilmahaasbulshadiisadhexdeedaiyojawi qoys.

Qodobka 24aad

WAXBARASHADA

1. Dawladaha heshiiskaan qeybta ka ah waxay aqoonsanyihiin xaqa ay dadka naafada ah u leeyihiinayhelaanwaxbarasho. Siloogashaqaysiyoqaaaniyadoofaquuqjirinfursadahana loo simman yahay, dawladahaas waa in ay salka u dhigaan hab waxbarasho oo kulminaya dhammaan heerarka waxbarasho iyo tacliin xiriir ah iyagoo hiigsanaya arrimaha soosocda:
- (a) Horumarinbuuxdaoolagusameeyaowoodahabini'aadamka, iyodareenkasharafeed iyo han-waynidauu biniaadamku qof ahaan isu qabo, iyo xoojinta xushmeynta xuquuqda aadanaha iyo xoriyadka asaasigaah;

(b) Korbinta qofnimadadakanaafadaah, awoodahoodaiyohalabuurkooda, iyosidoo kale awoodahooda caqli iyo jir; si ay ugaaran awood buuxda iyoisku filnaansho;

(c) U sahlidda dadka naafada ah kaqeybgal wax ku ool ah oo ay ku yeeshaanbulshadasi xorah.

2. Iyagoo garwaaqsan xaqiiqdan, dawladaha heshiiskan qeybta ka ah waa in aymee mariyaan waxyabaha soo socda:

- (a) In aan looga cayrin dadka naafada ah nidaamka waxbarashada naafanimo, iyo in aan laga cayrin karin carruurta naafada ah waxbarashada hoose iyo tan sare tan bilaashka ah iyo tan khasabka ahba naafanimoawgeed;
- (b) Usahliddahelitaankadakanaafadaahaykahelikaraanwaxbarashobilaashahootayo leh dugsiyada hoose iyo kuwa sare, si la simman dadka kale ee ay la noolyhiin;
- (c) Ilaalinta baahiyahooda qofeed sida ugumacquulsan;
- (d) Helitaanka dadka naafada ah ay helaan kaalmada laga maarrnaanka ah ee habka waxbarashada guud; si loogu sahlo helitaanka waxbarasho oo wax kuoolah;
- (e) Taageero qofqof ah oo wax ku ool ah oo lagu siiyo naafada jawi u oggolaanaya iyaga in ay gaaraan koboc aqooneed iyo mid bulsho oo meesha ugu sarraysa ah oo wafaqsan ujeedada la higsanayo ee ah in la gaaro isdhexgal buuxa (oo dhexmarta bulshada iyonaafada)

3. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay u suurta galiyaan dadka naafada ah in ay baraan xirfado nololeed iyo xirfadaha dhinaca horumarinta bulshada ah si ay ugu sahasho kaalin buuxda oo ay ka qaataan waxbarashada, si la simman kaalinta dadka kale, iyagoo ah xubno ka tirsan bulshada. Si ujeedkaas loo xaqiijiyo, dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waa in ay qaadaan tallaaboojin habboon, oo ay ka mid yihiin waxyalaha soosocda:

- (a) Sahlida waxkubarashada habka farta indhoolayaasha wax lagu baro (Braille) iyo qeybaha qoraalka bedelka ah, iyo hababka iyo noocyada kale isgaarsiinnada awooddaleh, iyo xirfadaha hagidda iyo socodka, iyo sahlidda kaalmada iyo hagidda ay ka helayaan dadka ay iskumidka yihiin;
- (b) Sahlida barashada luqadda tilmaanta iyo dhiirigelinta aqoonsiga luqadda dhagoolayaasha;
- (c) Xaqiijinta in waxbarashada la siiyo dadka indhoolayaasha ah, dhagoolayaasha, iyo dadka labadaba la'a (indhoole-dhagoole), gaar ahaan kuwa carruurta ah, iyadoo wax lagu barayo luqadaha ugu habboon, iyo hababka isgaarsiin ee dadkaasi ay wax ku fahmaan, iyadoo lagu siinayo waxbarashadaas jawi keeni kara koboc aqooneed iyo midbulsho:

4. Si loo hubiyo ka shaqaynsiinta xaqaan, dawladaha qeybta ka ah heshiiskani waa in ay qaadaantallaabooyinkuhabboonooahshaqaaleysiintamacallimiin, aykamidyihinmacallimiin naafo ah, kuwaas oo aad u yaqaan luqadda tilmaanta/ama habka farta indhoolayaasha wax lagu baro(Braille), iyotabaridda iyodiyarintakhubaradaiyoshaqaalaha kahawlgaladhammaanheerarka waxbarasho. Waxaa ka mid ah tababarkaas wacyigelinta ku aadan naafanimada iyo adeegsiga hababka, qalabka munaasibka ah ee beddelka ah, iyo farsamooyin iyo qalabka waxbarashada u sahla dadka naafadaah.

5. Dawladahaheshiiskakujirawaainayxaqijiiyaanindadkanaafadaahi helaanwaxbarasho sareooguud, tababarroxfadeed, waxbarashadadkawaawayniowaxbarashoxiriirahintauu noolyahay, silasimman dadkakale. Sihaddabaloogaaroujeedkaas, dawladahakujiraheshiiska waa in ay dammaanad qaadaan in ay bixinayaan adeegyada iyo maamuuska macquulka ah ee u sahlaya naafada heliddawaxbarashadaas.

Qodobka 25aad

CAAFIMAADKA

Dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waxa ay aqoonsanayaan in dadka naafada ah ay leeyihiin xaqa ah in ay ku raaxaystaan heerarka ugu sareeya ee caafimaad, iyadoo aanu jirin faquuq loogu gaysanayo naafanimadooda awgeed. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay qaadaan tallaabooyin ku habboon oo xaqijinaya helitaanka dadka naafada ah ay helaan adeegyo caafimaadoo tixgalinayakaladuwanaashaharaggayiodumarka, oouukujiroadeeggabaxnaaninta caafimaad. Dawladaha kujraheshiiskawaainaysigaarahugashaqeeyaanarrimahasoosocda:

- (a) Siinta naafada daryeel iyo barnamijyo caafimaad oo bilaash (lacag la'aan) ah oo kharash macquul ah ku kacaya una dhigma dhanka tayada, xaddiga, heerka iyo noocabo daryeelka la siiyo dadka kale, iyadoo ay ku jirtoadeegyada caafimaad ee taranka, kaalmada iyo barnamijyada guud ee logu talogalay caafimaadka dadweynaha;
- (b) Siinta naafada adeegyada caafimaad ee ay baahida u qabaan maadaama oo ay naafo yihin awgeed, gaar ahaan ogaanshaha hore (in haddii xanuun jiro oo kale isla markaba la ogaan karo) iyo soo faragelinta (wax ka qabashada) mar alla marka loo baahdo adeeg, iyo in la helo adeegyo kale oo wax ka qabanaya ama la tacaalaya yaraynta iyo ka hortagga dhacdooyinka dadkuinay naafo ku noqdaan, iyadoo ay soo galayaan dadka waawayn iyo dadkayar-yar;
- (c) Kahirgalintaadeegyadaascaafimaadmeeshaugudhawoosuurtagalalaheedeegaannada naafadu ku nool yihin, oo ay ka mid yihin goobahamiyiga;
- (d) Ku boorinta xirfadlayaasha adeegga caafimaadka bixiya, in ay naafada siyyaandaryeelcaafimaad oo la mid ah kan ay dadka kale siyyaan, oo ay ku jirto in ay daryeelkaas ay ku siyyaan naafada rabitaankooda iyo codsigooda, iyagoo ku dhaqaaqaya arrima dhawr ah oo ay kamid tahay sara u qaadidda wacyiga xuquuqda aadanaha ee dadka naafada ah, dhawrista sharaftooda iyo ka talinta aayahooda iyo baahiyahooda, iyadoo arrintaa lagu gaarayo tababarro la siinayo naafada iyo faafima hal-beegyo akhlaaqda khuseeya oo kusaabsan daryeelka

caafimaad ee lasiinayo naafada haddii uu ahaan lahaa mid guud ahaan loo leeyahay iyo mid gaar loo leeyahayba;

- (e) Xaaraanti-nimaynta takooridda dadka naafada ah lagu takooro bixinta adeegga caymiska caafimaad (lacag qofku si joogto ah u bixiyo, si haddii uu xanuunsado qofkaas loo daweyyo) iyo caymis nololeedka (lacag si joogto ah qofku ubixiyo, si haddii qofka bixinaya dhib gaarto ama uu dhinto lacag qofka ama reerkisa loo siiyo), marba haddii arrintaa uu dhigayo sharciga lagaga dhaqmo dalkaas, waxaana shardi ah in adeegydaas lagu siiyo naafada hab caddaalad ah oo macquulah;
- (f) Lama diidi karo bixinta daryeel caafimaad ama adeegyada cuntada iyo cabitaannada dareeraha ah iyadoo sabab looga dhigayonaafanimo.

Qodobka 26aad

BAXNAANINTA IYO DIB- UBAXNAANINTA NAAFADA

1. Dawladaha qeypta ka ah heshiiskan waa in ay qaadaan talaabooyin habboon oo wax ku ool ah, oo ay ka mid tahay habka caawinta dadka naafada ah, si loogu suurta galiyo in ay helaan madaxbannaani buuxda iyo awodo iyo xirfado buuxa oo ay ku meel maraan, iyo xaqijintaa kaalin buuxda oo dadka naafada ah ku yeeshaan dhammaan dhinacyada nolosha. Si haddaba loo gaaro yoolkaas la higanayo, dawladaha qeypta ka ah heshiiskan waa in ay bixiyaan adeegyo iyo barnaamijiyo dhammaystiran oo si ballaaran u baxnaaninaya una daryeela naafada, gaar ahaan dhinacyada caafimaadka, shaqada, waxbarashada iyo adeegyada bulsho, iyadoo loo hirgaliyo adeegyadaan sidan soo socota:

- (a) Midbilaabmaysawaqtigauguhorreeyaeesuurtagal ah, iyadoolabixinayoadeegku salaysan qiimayn lagu samaynayo baahiyaha kala duwan ee qof kastaa gaarkiisa u qabo;
- (b) Gacan ka gaysashada in naafada lagu daro bulshada, kaalin buuxdana la siiyo oo ay kaga qayb-qaataan dhammaan dhinacyada nolosha bulshooyinkooda si mutadawacnimo ah (iskood isku direen) miyi iyomagaaloba.

2. Dawladaha qeypta ka ah heshiiskaan waa in ay dhiirigaliyaan dajinta barnaamijyo tababar oo bilawahoolooqabtodadkakhubaradaahiyoshaqaalahakashaqeeyabixintaadeegyada baxnaaninta iyo dib-udajintanaafada.

3. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskaan waa in ay dhiirigaliyaan helidda la heli karo, aqoonta iyo adeegsiga qalabka iyo farsamooyinka cusub ee caawiyayaasha ah kuwaas oo loo naqshadeeyayamaloosameeyaydadkanafadaah, maadaamaaoaylaxiriiraandadaalladaloogu jiro baxnaaninta iyo dib-udajintanaafada.

Qodobka 27aad

SHAQADA IYOSHAQAALAH

1. Dawladahaqeybtakaah heshiiskanwaxaayaqoonsanyihiinxqaqashoeedadkanaafada ahi leeyihiin, si la simman dadka kale; waxaana kamid ah siinta fursado ay ku helaan noloshooda iyagoo ka shaqaynaya shaqo markaas ay ikhtiyaarkooda ku doorteen oo ay ka hayaan suuq xor ah oo u furan soona dhawaynaya kusoobiiridda naafadu shaqooyinka ku soo biiraan. Waana in dawladaha heshiiska ku jiraa dhawraan oo xoojiyaan xaqa ah in ay naafadu shaqaysan karaan, oo ay ku jirto ilaalinta iyo dhawrista xaqa uu yeelanayo qofka naafooba isagoo shaqada ku jira, arrintaa oo lagu meel marin karo iyadoo la qaado tallaabooyin habboon, sida dajinta shuruuc iyoxeesar(arriqeexaya), si loo gaaroujeedooyindhawrahooaykamidyihii:

- (a) Mamnuucidda takoorka ku dhisan naafonimada ee khuseeya dhammaan arrimaha laxariira shaqaalaha kala duwan, oo ay ka mid tahay shuruudaha shaqaaleysiinta, magacaabista iyo shaqada, shaqada sii wadiddeeda iyo dallaciinta shaqada, iyo duruufaha badbaado iyo caafimaad eeshaqada;
- (b) Ilalintaindadkanaafadaahkushaqeeyaanjawishaqooo uqalmakunahabboon duruuftooda,silasimmandadkakale,ooaykamidtahayfursadoiskumidahooay helaan,mushaarsimmanoo u dhigma shaqadaayqabtaan,iyoduruufshaqooo aandhibikasoogaarayn,iyosidookaleinshaqaalahanaafadaahlagailaaliyokadeed iyadoo magdhawlagasiinayowixiidhibkudhacaintashaqadaayhayaan;
- (c) In loo kafaala qaado dadka naafada ah in ay adeegsadaan xaqa ay u leeyihiin helitaanka xuquuqda ururrada shaqaalaha (sida in ay ka mid noqon karaan, jago ka qaban karaan, ururardaasi naafada xaqooda usoo celin karaan shaqaale ahaan) si la simman dadkakale;
- (d) Usuurtagalintadkanaafadaahinayhelaansiwaxkuoolahna uhelaanbarnaamijyada guudeejihayntaiyofarsamo ama xirfadeed,adeegyadashaqalaysiinta,iyotababarrada shaqo ee joogtadaah;
- (e) Xoojintafursadahashaqoiyohorumarinta xirfadeediyoshaqoeeyahelayaandadka naafada ah ee raba in ay ka shaqaystaan suuqa shaqada, iyadoo intabaden la siinayo fursado fasax shaqo oo ay helaan, ku nagaadaan shaqadaas, kuna noqdaan shaqadooda (haddii markaas duruuf uga maqnaadaanIWM);

- {f) Xoojinta iyo dhiirigelimo in naafadu hesho shaqooyin iskood ay u abuurtaan, samaynta shirkado ama iskaashatooyin ganaci iyo hab kasta oo shaqo xor ah u abuuri kara;
- (g) Ka shaqaaleysiinta dadka naafada ah waaxahadawladda;
- (h) Dhiirigelintashaqaalahanaafadaaheekashaqeeyagoobahagaarkalooleeyahay iyadoo la raacayo siyaasado, iyo tallaabooyin munaasib ah, oo ay ka mid tahay tallaabooyin la raacayo, dhiirigelin iyo wixii tallaabooyin kale ah (oo loobaahdo);
- {i) Dammaanadqaadidda tallabooyin hawl fududayn ah oo macquula oo loo sameeyodadka naafada ah;
- (j) Dhiirigelinta in dadka naafada ah ka helaan khibrado shaqo suuqa furanee shaqada;
- (k) Xoojinta barnaamijyada lagu barayo ama loogu samaynayo xirfado, sida shaqo loo haysto (xafito) iyo sida shaqo dib loogu noqdo, iyadoo la eegayo danaha dadka naafadaah.

2. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay xaqijiyaan in aan dadka naafada la adoonsan karin, iyo in laga ilaasho, si la mid ah sida dadka kale, shaqooyinka khasabkaah.

Qodobka 28aad

HEER NOLOLEEDKA HABBOON IYO ILAALINTA BULSHADA

1. Dawladahaqeybtakaah heshiiskanwaxaayaqoonsanyihiixaqadadkanaafadaahayu leeyihiin in ay ku raaxaystaan heir nololeed u qalma iyaga iyo qoyskooda, sida in ay helaan cunto, dhar iyo hoy; iyo sii wadidda horumarinta duruufahooda nololeed, waana in ay qaadaan tallaabooyinkuhabboonoolagudhawroxaqaasiyoxoojintasidiiloogashaqaysiinlahaa xaqaas, oo ay ku jiraan tallaabooyin laguhigsanayo.
2. Dawladaqeybtakaah heshiiskan waxayaqoonsanyihiixaqadifaaca-bulshoedadka naafada,kuraaxeysigaxaqaasayadooaysanjirintakoornafo,waxaynaqaadayaantallaabooyinka ku habboon ee lagu difaaci karo xaqaas laguna xoojin karo ka shaqeyntisa, oo ay ka mid tahay tallaabooyin loolajeedo:

- (a) Dammaanad qaadkasinnantadadkanaafadaahaykala simman yihiindadkakalefursadaha helitaanka biyo nadiif ah, adeegyo iyo qalab munaasib ah oo ku kacaya qiimo macquul ah iyo wixii kaalmooyin kale ah oo ku xiran ka jawaabidda baahiyaha la xiriiranaafanimada;

(b) Xaqijinta kafaa'idsiga dadka naafada ah, gaar ahaan haweenka, gabdhaha iyo dadka waaweyn, ka faa'idsan karaan barnaamijyada ilaalinta bulshada (sida barnaamijyada lagu taageero dadka sabool ka ah) iyo barnaamijyada yareyntasaboolnimada;

{c})Xaqijinta kafaa'idsiga dadka naafadaah iyo qoysaskooda ee ku nool xaalad saboolnimo aykafaa'idsankaraankaalmadaaydawladdubixisoeelaxiriirakharashaadkakubaxanaafada, waxaakalookujiratababarromunasibah,talo-siin,kaalmomaaliyadeediyodaryeelkumeelgaar ah oo lasiiyonaafada;

(d) Xaqijintakafaa'idsigadadkanaafadaahaykafaa'idsankaraanbarnaamijyadaguud ee guryaynta (hoy-abuurka);

(e) Xaqijinta ka faa'idsiga dadka naafada ah ay ka fa'aiidsan karaan, si ay ula simman yihii dadka kale, manafacaadka barnaamijyadahawl-gabnimada.

Qodobka 29aad

KA QEYBGALKA SIYAASADDA IYO NOLOSHA GUUD

Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay u dammaanad-qaadaan dadka naafada ah xuquuqdooda siyaasadeed, sida dadka kale, waxayna ballan qaadyaan arrimaha soo socda:

(a) Xaqijintaindadkanaafadaahaysiwaxkuoolahugaqaybqaadankaraansiyaasadda iyonoloshaguud,sidadadkakale,iyagoositoosahooxorahwaxudooranayaama dooranaya ciddii iyaga matali lahayd, waxaana ka mid ah xaqa iyo fursadda dadka naafada ah ay u leeyihii in ay wax doortaan lana doorto, taas oo lagu xaqijinayo arrimaha soosocda:

(i) Kafaaloqaadidda in tallaabooyinka iyo agabka codeyntra ay yihii kuwa ku habboon, la heli karo, si fududna loo fahmi karo loona adeegansankaro;

(ii) Ilaalinta xaqa dadka naafada ah u leeyihii in ay codkooda ku dhiiban karaan waraaq sir ah xilliga doorshooyinka iyo afti qaadidda si baqdin la'an ah, iyo xaqa ay u leeyihii in ay isu soo sharixi karaan, qabanna karaan jagooyinka iyo mas'uuliyadaha dawladda heer walba, iyo adeegsiga farsamada casriga ah (tiknoloojiyadda) ee naafada hawshaas u fududayn karta haddii loobaahdo;

{iii) Dammaanad qaadka xorriyadda dadka naafada ah uleeyihii in ay cabbiraan ama muujiyaan doonitaankooda iyagoo codkooda dhiibanaya, iyo in loo oggolaado, haddii loo baahdo, cid ay iyagu dalbadeen oo ku caawiya cod bixinta.

- (b) In ay ka shaqeeyaan suurtagalinta jawi u saamaxaya dadka naafada ah in ay si buuxda, ooaanfaquuqlahayn, uga qaybqaataan fulinta hawlahaguud, ooayka mid yihii arrimaha soosocda:
- (i) Kaqeyb-qaadashada ay dadka naafada ah ka qayb gali karaan hay'adaha iyo ururada aan dawliga aheyn ee ka shaqeeya hawlahaa siyaasadda iyo danaha guud, oo ay ku jiraan ka mid noqoshada axsaabta ku lug leh arrimaha siyaaddda iyo maarayntaarrimohooda;
- (ii) Yagleelidda ururro ay dadka naafada ah leeyihiin iyo ku biiriddoda si ayu matasho danaha dadka naafada ah gudaha iyo dibada labadaba.

Qodobka 30aad

KAQEYBQAADASHADA NOLOSHA DHAQANKA, MADADAALADA, IYO CIYARAHA

1. Dawladaha qeypta ka ah heshiiskan waxay aqoonsanyihiin xaqa dadka naafada ah u leeyihiin in ay ka qeybqaataan, si lasimman dadka kale, nolosha dhaqan, waana in ay qaadan tallaabooyin habboon si loo xaqijiyo in dadka naafada ah ayhelaan:
- (a) In ay heli karaan qalabka iyo agabka dhaqanka sisahlan;
- (b) In ay helikaraan barnamijyada telefihanka, filimmada, bandhigiyada rawaayadaha iyo noocyada kale ee dhaqanka laxiriira;
- (c) In ay heli karaan gelidda goobaha bandhigiyada ama adeegyada dhaqanka sida riwaayadaha, matxafyada, goobaha shaneemooyinka, maktabadaha, adeegyada dalxiiska, iyo goobaha muhiimadda taariikheed iyo soo jireen dhaqanba leh.
2. Dawladahaqeybtakaahheshiiskanwaainayqaadaantallaabooyinkakuhabboonsiloogu sahlodadka naafadaahinayhelaanfursadoaykuhormariyaankunaadeegsadaanawoodahooda, hal-abuurka, farsamadaiyoawoodahamaskaxiyogaraad, iyadoo aysanahayndantoodao kaliiya balse ay tahay kadhigidda bulshada mid hodan ka ah dhankadhaqanka.
3. Dawladaha qeypta ka ah heshiiskaan waxa ay qaadayaan tallaabooyin ku haboon, si waafaqsan xeerarka caalamiga ah, si loo xaqijiyo in xeerarka ilaalinaya xuquuqda hantida maskexeed aanay noqon mid caqabad aan munaasib ahayn ama carqalad ku ah in dadka naafada ahi ay helaan wixii qalab ama agab dhaqanah.
4. Dadka naafada ah waa in ay helaan, si la simman dadka kale, aqoonsi la aqoonsado iyo taageero ay ku helaan haytooda dhaqan iyo luqadeed, oo ay ka mid tahay faroka hadalka (luqadda calaamadaha jirka la iskula hadlo, sidadhagoolayaasha).

5. Siloogusuuragaliyokaalinfirfircoono dadkanaafadakaciyaaraanhawlahamadadaalada, ciyaarahaiyoisboortiga,silasimmandadkakale,dawaadahakujiraheshiiskawaainayqaadaan tallaabooyn ku habboon oo kalaah:

- (a) Dhiirigelinta in dadka naafada ah ay si buuxda uga qaybgalaan dhammaan hawlahamadadaallada iyo ciyaaraha heer kasta;
- (b) Xaqijinta in dadka naafada ah ay helaan fursad ay iskuubaabulaan, horumariyaan kana qeyb galaan ciyaaraha iyo madadaallada ugaarka ah naafada, iyo in laga shaqeeyo, si loo gaaro yoolkaan, waa in dhiirigelinta la siiyo naafada haddi macquul ah oo waxbarasho, tababar iyo han sare, si la simman dadkakale;
- (c) Xaqijinta gelitaanka dadkanaafadaahgelikaraangoobahaciyaaraha,madadaalada iyo dalxiiska;
- (d) Xaqijintafursadsiintacarruurtanaafadaahsiayugaqeybgalaan,silasimmancarruurta kale,hawlahaciyaarahaiyomadadaalada,ooaykamidyihinkuwakadhacaiskuulka dhexdiisa;
- (e) Xaqijinta helitaanka dadka naafada ah ay helaan adeegyada ay bixiyaan dadka shaqeya agaasinka madadaalada, dalxiiska iyociyaraha.

Qodobka 31aad

TIRO KOOKAISTATIISTIKADA IYO XOGURURINTA

I. Dawladaha qeypta ka ah heshiiskan waxay ballan qaadayaan in ay sameeyaan ururinta xog iyo macluumaad munaasib ah, oo ay ka mid tahay ururinta xog tirokoob iyo mid cilmi baariseed,siayugusuurtagashodawlahaaasi inayqaabeeyaan,dajiyaa,fuliyaanna heshiiskan. Wuxaan habboon in hawlahamadadaalada iyo xog ururinta ay la tixraaco waxyaalaha sooscoda:

- (a) U hoggaansamidda dammaanadaha sharci ahaan lagu dhaqmo, oo ay ka mid yihiin sharciga macluumaad ururinta, si loo xaqijiyo ilaalinta sir-qarinta iyo xushmeynta waxyaalaha ugaarka ah (khusuusiyadda) dadka naafadaah;
- (b) U hoggaansarnidda mabaadii'da caalami ahaan la isku raacsanyahay ee ilaalinta xuquuqda aadanaha, xorriyaadka asaasiga ah, iyo mabaadii'da anshax ahaaneed ee ku xeeran sameynta tirokoobka iyo adeegsigiisa.

2. Macluumaadka la aruuriyay si waafaqsan qodobkaan, waa in la abla-ableeyaa (la kala saaraa), hadbasidakuhabboon,haddanalooadeegsadaa qiimayntaintadawlada heshiiskaan ku jiraaayka soo dhalaaleen waajibaadkii saarnaa sida uu dhigayo heshiiskan, iyo daah ka qaadidda caqabadaha naafada ka haysta adeegsiga xuquuqdooda iyo ka shaqaynta sidii looga gudbi lahaacaqabadahaas.

3. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay ka soo dhalaalaan mas'uuliyadahooda ah faafinta tiro-koobyada. Sida kale waa in ay xaqijiyaan sidii dadka naafada ah ay ku heli la haayeentira-koobkaas.

Qodobka 32aad

ISKAASHIGA CAALAMIGAAH

I. Dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waxay aqoonsan yihiin ahmiyadda uu leeyahay iskaashiga caalamiga ah iyo xoojintisu si loo taageero dadaallada wadammadu ku doonayaan in lagaaro ujeedka heshiiskaan, waana in ay qaadaan tallaabooyin munaasib ah oo wax ku ool ah oo arrintaan lagu xaqijinayo, iyagoo iskaashi arrinkaan kala samaynaya ururrada caalamiga ahiyokuwagoboleedkaeeay arrintu khusaysoiyo bulshada rayidkaah, gaaraahaanururradaiyaguu xilsaaran ama udooda arrimaha naafada. Tallaabooyinkaas waxaa ku jiri kara oo hoos gali kara waxyaabahan soosocda:

- (a) Xaqijjiinlagaarsiyoiskaashigacaalamigadadkanaafadaah ooaykafaa'iidaystaan, oo ay ka mid yihiin barnamijyada horumarineed ee caalamigaah;
- (b) Fududaynta iyo gacan ka gaysashada awood dhiska (loo sameeyo dawladaha), oo ay ka mid tahay is dhaafsiga xogta, khibradaha iyo barnamijyada tababarrada iyo hababka dabaqidda ama fulinta ee uguwanaagsan;
- (c) Sahlida iskaashi laga wada sameeyo dhanka cilmi baarista iyo helitaanka farsama aqooneed;
- (d) Bixinta kaalmo farsamo iyo mid dhaqaale, sida ugu macquulsan, oo ay ku jirto iyadoo la fududaynayo cilmi iyo farsamo casri ah oo la heli karo gacanna siinaysa (dawladaha iyo haya'adaha ku hawlan adeegga naafada) iyo gudbinta aqoontaas iyo farsamadaascasriga ah.

2. Axkaamta iyo tiirasha qodobkaan waa in ay noqdaan kuwa aan taabaneyn waajibaadka kasaaran dawlad kasta fulinta iyo meelmarinta waajibkeeda kaga aadanheshiiscaa.

Qodobka 33aad

FULINTA HEER QARAN IYO DABAGALKA

1. Dawladahakujira heshiskan waainaymagacaabaan, iyagooraacayasidauuqaboqaab dhismeedka hay'adahooda maamul hay'adqurah(kaligeedah)ama ka badan oohawlahaiskuxirta

taas oo dawladda u qaabilsan arrimaha ku saabsan fulinta iyo meelmarinta heshiiskan. Iyadoo siinaysa ahmiyad gaar ah samaynta hab isku xir oo dawladdu yeelato si loo socodsiiyo hawlaho looga fadhiyo in ay qaabtaan laamaha iyo heerarka kala duwan (ee dawladdu).

2. Dawladdakujira heshiiskanwaainay, iyagooraacayanidaamkooda sharci iyo maamul sameeyaan, ama xoojiyaan qaabguud oo dawladdu yeelato, oo ay ka mid tahay abuuridda hab madaxbannaan, hadba sidi loo baahdo, oo u xilsaaran xoojinta, ilaalinta iyo dabagalka, fulinta heshiiskan. Waana in dawladuhu xisaabta ku darsadaan, marka ay abuurayaan ama samaynayaan qaabkaan, dhammaan mabaadii'da la xariirta heerka iyo hababka ayushaqeeyaanhaya'adaha waddaniga ah ee ka shaqeeya ilaalinta iyo kor uqaadidda xuquuqul insaanka.

3. Bulshada ray'idka ah, gaar ahaan dadka naafada ah iyo ururrada matala, waa in ay si buuxda uga qeybqaataan hawshadabagalka.

Qodobka 34aad

GUDDIGA QAABILSAN ILAALINTA XUQUUQDA NAAFADA

1. Waa in la sameeyaa guddi qaabilsan xuquuqda dadka naafada ah (waxaana loogu yeerayaah hadda kadib "Guddiga"), si uu u qabto fulinta hawlaho hoos ku xusan:

2. Guddigu waxa u ka koobnaanayaa marka u hirgalayo heshiiskaan labo iyo tobani (12) khabir. Waxaanalagu darayaalix{6}xubnood, si tiradaguddiguugaartosided-iyo-toban(18), ka dib marka heshiisku helo ansixinta ama kusoo biiridda lixdan (60) dawladood oo dheeraadah,

3. Xubnaha guddigaan waa in ay noqdaan kuwa awooddooda ku meel mara (oo aan dad kale wax u yeerin), isla markaasna lagu yaqaan anshax sare, karti iyo khibrad ama waaya aragnimo ay u leeyihii arrimaha uu ka hadlayo heshiiskan, Marka ay soo magacaabayaan musharrixiintooda, dowladaha qeybta ka ah heshiiskaan waxaa loogu yerayaa in ay tiixgaliyaan axkaamta iyo tiirkanka ku xusan qodobka 4-aad, faqradiisa 3-aad ee heshiiskan.

4. Xubnahaguddigawaxaasoodooranayadawladahakujiraheshiiska, iyadaooladhawrayo qaybta deegaanka (in guddiga qaybtiiisa lagu saleeyo deegannada kala duwan ee adduunka) iyo in laga qayb galiyo dhammaan xadaaradaha kala duwan iyo xeerarka sharci ee adduunka ka jira, islamarkaasnala tiixgaliyokaqaybgalkaisu-dheelitiran ee labada jinsi(ragiyodumar) iyo kusoo daridda khubaro naafo oo ka mid noqdaguddiga.

5. Xubnaha guddiga waa in lagu doortaa kulammada ay isugu yimaadaan dowladaha ku jira heshiiskankuwaasooiyagu codkoodakudhiibaanayahabkacodkaqarsoodigaahkana dhex dooraya liiska aykuqoranyihiinshakhsiyaadkadawladahaheshiiska kujirakasooxuleenmuwaadiniintooda. Kulammadaas, ookuqabsoomakooramahinuguyaraan saddexmeeloodlabodawladahaqeybtaka ah heshiiska ay joogaan, waxaana xubnaha guddiga noqda, musharixiima ka hela codadka ugu badan iyo codka aqlabiyyadda dhammaystiran (51%) wakiillada dowladaha xubnaha ka ah ee iyagu soo xaadira codkana dhiibta.

6. Wawaalaqabanayaadoorashadaugu horreysawaqtigaaankabadneyn lixbloodmarka laga soo billaabo fulinta heshiiskan. Xoghayaha Guud ee Qarammada Midoobay waa in uu u diraa dowladaha qeybta ka ah heshiiskan, afar bilood kahor ugu yaraan waqtiga laqabanayo doorashada, waraaq uu ugu yeerayo in ay ku soo diraan magacyada dadka u sharraxan labo bilood gudahood. Markaa kadib, Xoghayaha Guud waa in uu diraa magacyada musharxiinta oo ku qoran habka xarfaha alif-beetadu u kala horeeyaan, iyo dawladaha ay u sharraxan yihiin ee dowladaha qeybta ka ah heshiiskan.

7. Xubnaha Guddiguwaxaaladoortaamuddoafarsanoah. Wawaanalao golyahayinhal-mar dib loo soo doorto. Laakiin waqtiga xilka ay haynayaan lix xubnood oo ka tirsan guddiga oo lagu doortay doorashada hore waa in uu ku noqdaa labo sano oo qura; doorashadaas koowaad kadibna, guddoomiyahashirkaeelagu xusay heshiiska ayaa lixdaa xubnood qori tuurkusoo doorta.

8. Wawaaladooranayaalidxaxubnoodeedheeraadkaahmarkalaqabanayodoorashooyinka caadiga ah sida ku xusan axkaamta khusaysa ee qodobkan.

9. Haddii u dhinto ama u iscasilo mid ka mid ah xubnaha guddigu, ama uu shaqadiisa gudanwaayosababjirtaawgeed, dowaladdaqeybtakaahheshiiskanee marka horeba soosharraxatay, waainaysoomagacawdaa khabirrkaleoobuuxinkarashuruuradahalagusooxusay qodobkan, si uu usii ahaado xubin inta waqtiga kaharsan.

10. Guddigu waa in uu isagu dejistaa hababka xeerhoosaadkiisa.

11. Xoghayaha Guud ee Qarammada Midoobay waa in uu guddiga siiyaa shaqaalaha iyo agabka loo baahanyahay si guddigu hawshiisa uga soo dhalaalo sida uu dhigayo heshiiskaan, waana in XGQ uu ku baaqaa qabashada kulankooda koowaad.

12. Marka uu soo oggolaado Golaha loo dhanyahay, Xubnaha guddiga ee lasameeyay waa in ay mushaaraadkooda laga siiyaa hantida Qarammada Midoobay siday go'aansadaan Golaha Qarammada Midoobay, iyadoo la raacayo shuruudaha iyo halbeegyada ay arrintaa u dajiyaan Golahaloodhanyahay, lanaeegayoahmiyaddaayleedahaymas'uuliyaddaguddigaloidmaday ama uuhayo.

13. Xubnaha guddigu waa in ay xaq u yeeshaan tasiilaadka, mudnaanta iyo xasaanadda ay leeyihii khubaradakashaqeeyahawlaho hoosyimaada Qarammada Midoobay, hadbasidakucad qodobbada ku xusan Axdiya Mudnaanta iyo Xasaanadda ee Qarammada Midoobay (Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations).

Qodobka 35aad

WARBIXINNADA DAWLADAH A QEYBTA KA AH HESHIISKAN

1. Dowlad kasta oo qayb ka ah heshiiskan waa in ay u gudbisaa Guddiga, iyadoo usoo marinaysa Xoghayaha Guud ee Qarammada Midoobay, warbixin dhammeystiran oo ku saabsan tallaabooyinka loo qaaday meelmarinta waajibaadkeeda kaga aadan heshiiskan, iyo wixii horumar ah ee ay kaga tallaabsatay arrintaan, laba-sano ka dib marka heshiiskan ka dhaqan galo dawladaas.
2. Wixii markaaska dambeeya, dawladaha qeybta ka ah heshiiskan waa in ay soo gudbiyaan warbaxinandoodauguyaraanaafartiisanabamar,iyomarkasta ooguddigukacodsadoarrintaa.
3. Guddigu waxa uu qeexi karaa mab'aadii hagid iyo tusmooyin ah oo ay u aragto lagamamaarmaan in lagu dabakhowarbaxinnada.
4. Dawladda qeybta ka ah heshiiskan, ee warbaxinteeda kowaad u gudbisay guddiga, waajib kuma aha in ay ku soo darto macluumaad ay horay usoo gudbisay warbaxinnada danbe, dowladaha qeybta ka ah heshiiskaan marka ay diyaarinayaan warbaxinnada ay ugudbinayaan Guddiga,waxaaloogabaahanyahayinaysameeyaanfur-furnaaniyohufnaan,iyagoofiiro gaar ah siinaya axkaamta ku xusan faqradaaha 3aad ee qodobka4aad ee heshiiskaan.
5. Wuxuu bannaan in lagu daro warbaxinnada waxyaabihii iyo dhibaatooyinkii saamaynta ku yeeshay fulinta waajibaadka ku xusan heshiiskan.

Qodobka 36aad

EEGIDDA WARBAXINNADA

1. Guddigu waa in uu eegaa warbixin kasta, uuna ugudbiyaa wixii talo iyo tusaale ah ee munaasib ah dowladda qeybta ka ah heshiiskaan ee arrintu khusayso. Dowladda qeybta ka ah heshiisku waxa ay ugu jawaabi karta Guddiga maduumaad kasta oo ay door-biddo. Guddiguwaxa uu ka codsan karaa dowladaha qeybta ka ah heshiiskan warbaxinno dheeraad ah oo xiriir la leh fulinta heshiiskan.
2. Dowladda qaybtakaah heshiiskanhaddiiayladib-dhacdowarbixintasoo gudbinteeda, waxauuguddigu ogeysiinayaadowladdasinaysameysobaaritaanlagamamaarmaanahoo ku aaddan fulinta heshiiskan, iyagoo ka duulaya xog lagu kalsoonyahay oo guddigu hayo, haddii aanay ku soo gudbin dawladaasu warbixinta looga fadhiyo saddex bilood gudohood, lagasoo billaaboxilligiogeysiiska.Guddigu waxaauuguyeerayaadowladdasinaykaqaybqaadato baaritaanka. Haddii ay dowladdaas ay soo gudbiso warbixinta, waxaa la hirgalinayaa axkaamta ku xusan faqradda 1aad ee qodobkan.

3. Xoghayaha Guud ee Qarammada Midoobey waxa uuka dhigaya warbixinta mid ayhelikaraan dhammaan dowladaha qeypta ka ah heshiiskan.
4. Dowladaha qeypta ka ah heshiiskaan waa in ay si buuxda uga dhigaan warbaxinnadooda kuwa ay heli karaan dadwaynahoodu, lana socon karaan talooyinka la bixiyay ee la xiriira warbixinadaan.
5. Guddigu waa in uu u gudbiyaa warbixin daah furan, hadba sida ay ugu habboon tahay, oo dowladaha qaypta ka ah heshiiskan ku dalbanayaan talo siin ama kaalmo, waana in Guddigu isaga oo raacinaya faalooyinkiisa iyo tallaabooyinkiisa ku aadan codsiyadaan iyo tilmaamahaas uu u gudbiyaa wakaaladaha hawlaha gaarka ah qabta, iyo sanduuqyada iyo Barnaamijyada Qarammada Midoobay iyo dhammaan haya'adaha kale ee hawlaha gaarka ahqabta.

Qodobka 37aad

ISKAASHIGA DHEXMARAYA DOWLADAHU KU JIRA HESHIISKA IYO GUDDIGA

1. Dawlad kasta oo qeyb ka ah heshiiskan waa in ay la shaqaysaa guddiga, gacanna ku siisaa xubnaha ugu jira Guddiga in ay kasoo dhalaalaanwaajibaadkooda.
2. Guddiguwaainuutixgalinmuhiimahsiyaa,markalaga hadlayoxiriirkauula-leeyahay dowladaha kujira heshiiska,hababkaiyo tallaabooyinkaloohorumarinkaroawoodahawaddaniga ah si gacan looga gaysto meelmarinta heshiiskan, oo ay ku jirto in iskaashi caalami ah arrinta laga yeesho.

Qodobka 38aad

XIRIIRKA GUDDIGU LA YEELANAYO HAY' ADAHA KALE

Si gacan looga gaysto in heshiiskan si wax ku ool ah loo fuliyo, lana dhiirigeliyo iskaashi caalami ah oo laga yeesho dhinacyada heshiiskantaabanayo.

- (a) Hay'adaha hawlaha gaarka ah qaabilan iyo wakaaladaha kale ee Qarammada Midoobay waxay xaq u leeyihiin in cid iyaga wakiil ka ah u joogto wixii ku saabsan fulinta qoddobo soo galayaxayndaabkahawshooda.Guddiguwaxauukacodsankaraawakaaladhaiyo hay'adaha qaabilan hawlaha gaarka ah in ay usoo gudbiyaan talooyinka ay qabaan khubaradooda ee ku aadanhirgelintadhinackamidahdhinacyada heshiiskankaasoosoohoosgalayaawooddooda shaqoehaya'ada.Sidookale guddiguwaxauuuuguyeerikaraawakaaladahaqaabilsanhawlahagaarka ah iyo laamaha kale ee raacsan Qarammada Midoobay soo gudbinta warbixinno kusaabsan sidii loo hirgalin lahaa heshiiska inta markaas iyaga kaqusaysa;

(b) Guddigu waa in uu latashadaa, marka uu hawshiisa gudanayo, hay'adaha kale ee xiriirkala lehkuwaasoolaguabuurayhesiisyadacaalamigaheexuquuqdaadanaha, iyadoolooga gol leeyahay in la hubiyo in qolo walba mabaadii'deeda, talooyinkeeda iyo fikradaheedu ay yihiin kuwa isla jaanqaadaya, si loo baajiyo is burin, iyo is-dul-fuul.

Qodabka 39aad

WARBIXINTA GUDDIGA

Guddiguwaainuuwarbixinsiyyaa Golaha Guudiyo Golaha (Qarammada Midoobay) uqaabilsan Dhaqaalahaiyo Bulshada, taasooloogah hadlayohawlihiisalabadiisanabahalmar, waxuuna soo gudbin karaa talooyin iyo hindisayaal ka shidaal qaadanaya baaritaannadii iyo warbixin nadii ay soo gudbiyeen dawladaha ku jira heshiiskan. Talooyinkaas iyo hindisayaashaas guud waa in lagu daraa warbixinta guddiga oo ay lasocoto faaloooyinka iyo mulaaxadaadka dowladaha heshiiska ku jira ay qabaan, haddiiba ayjirto.

Qodobka 40aad

SHIRARKA AY YEESHAAN DOWLADAHQA QAYBTA KA AH HESHIISKA

1. Dowladaha qeypta ka ah heshiiskan waa in ay shir isugu yimaadaan markasta oo laga doodayo ama la eegayo arrin kasta oo laxiriirta hirgelinta iyo meelmarinta heshiiskan.
2. Xoghayaha Guud ee Qarammada Midoobay waxa uu kulan isugu yeerayaan dowladaha qeypta ka ah heshiiskaan, muddo aan ka dambeyn karin lix bilood kadib dhaqangalka heshiiskan. Xoghayaha Guud waxaa uu ugu yeeraya dawladaha in shirarka soo socda ay qabsoomayaan labadii sanaba halmar iyo qaraar markaas haddii ay ku gaaraan dawladaha ku jira heshiiska in kulan markaas la isuguyimaado.

Qodabka 41aad

KEYDIYAH A HESHIISKAN

Cidda(heshiiskaan)loodhiibayooohaynayawaainuunoqdaa Xoghayaha Guudee Qarammada Midoobay.

Qodobka 42aad

SAXIIXA (HESHIISKA)

Saxiixidda heshiiskan waxa uu ufuran yahay dhammaan dawladaha iyo hay'ad goboleedkadhammaystiraya heshiiskan ee ku sugaran xarunta Qarammada Midoobay ee New York, laga billaabo 30 ka Maarsu 2007.

Qodobka 43aad

RAALIKU NOQOSHADA (HESHIISKAN FULINTIISA WAAJIBINAYSA)

Heshiiskanwaxauukuxiranyahayansixinta(aybaarlammaanadoodaka ansixiyaan)dowladaha horay u saxiixay iyo oggolaanshaha (xaqijintta) urur goboleedyada saxiixay ee dhammaystiraya heshiiskan, waxaana heshiiskani uu ufuranyahay oo kusoo biiri kara dawlad kasta iyo urur goboleed kasta oo dhammaystirayaheshiiskaan.

Qodobka 44aad

URUR GOBOLEEDYADA HESHIISKA DHAMMAYSTIRAYA

1. "Urur Goboleed dhammaystiraya" waxay u taagan tahay hay'ad ay ka sameeyaan dawlado madaxbannaan meel ka mid ah adduunka, iyadoo dawladaha heshiiska ku jira ay ku caddaynayaan, qoraalladooda rasmiga ah, xadka ay gaar-sii-santahay awooddooda sida uu dhigayo heshiisku, waana in ay garsiiyaan cidda haysa (heshiiska) wax ka baddalid kasta oo lagu sameeyo heshiiska oo awodeeda aan ka-baxsanayn.
2. Tixraacyadakuxusan heshiiskanee"Dowladahaqeybtakaah heshiiskan"waxaa lagu dabaqayaa hay'adaas inta soo galayaawoodeheeda.
3. Ujeedooyinka faqrada 1aad ee qodobka 45aad iyo faqradaha 2aad iyo 3aad ee qodobka 47aadde heshiiskan;waainaanwaxlagasooqaadinqoraalkastao Urur Goboleeddhammaystiraya heshiiska uukaydiyo.
4. Urur Goboleedyada dhammaystirani waxay adeegsan karaan, wixii awooddooda (sharci) soogalaya, xaqaa hinay codkoodakadhiibtaanshirkaayisuguyimaadaandowladaha qeybtaka ahheshiiska, iyagoo yeelanaya tirocodadahoola egamaudhigma tiradadawladahaurruradaas ku jira ee haddana heshiiskan xubnaha kaah.

Qodobka 45aad

DHAQAN GALKA HESHIISKA

J. Axdigaan wuxuu dhaqan galayaa maalinta soddonaad (30 aad) ee ku xigta maalinta kaydinta qoraalka labaatanaad (20aad) ee ansixinta iyo kusoobiiridda.

2. Dhaqan galka heshiiskan waxa uu billaabanyaya, oo ku fulayaa dal walba ama Hay'ad goboleed kasta oo dhammaystiraya, oo ansixisa ama kusoo biirta Heshiiska kadib kaydinta qoraalka labaatanaad (20-aad) maalinta soddonaad (30-aad) ee laga billaabo maalinta keydinta amadhigaynta.

Qodobka 46aad

KA GAABSASHADA

I. Lama oggola in la muujiyo kagaabsasho (ku aadan heshiiskaan) oo ka hor imaanaya nuxurka ama mawduuca iyo ujeedooyinka heshiikan.

2. In lala noqdo ka-gaabsashada waqtii kasta waa bannaan yahay.

Qodobka 47 aad

WAX KA BEDDELKA

I. Dal walba oo qeyb ka ah heshiiskaan waxa uu soo jeedin karaa wax ka beddelidda heshiiskaan, iyagoouugudbinaya Xoghayaha Guudee Qarammada Midoobey. Xoghayaha Guudna waa in uu ogaysiyyaa Dalalka qeybta ka ah heshiiskan wax kabeddelka lasoo jeediyeey, isagoo ka codsanaya dawladaha in ay soo wargaliyaan haddii ay doorbidaayan in la qabto shir lagu fuaanqeeyo, go'aannaloogagaaro hinda isahaiyo haddiikaleba. Haddiisaddexmeeloodmeelugu yaraan dalalka ku jira heshiiska, ay doorbidaan in la qabto shir, Xoghayaha Guud ee Qarammada Midoobay waa in uu muddo afar bilood gudahooda laga soo bilaabo ogeysiiskaas, uu qabtaa shirka, iyada oo ay maamulayso Qarammada Midoobay. Xoghayuhu waa in uu u gudbiyaa wax kabeddelkastaa oysaddexmeelood labodalalkaqeybtakaahheshilska, kuwaasiyagukulanka jooga, codkoodana dhiibtay, ay ucodeeyeen Golaha loo dhanyahay ee Qarammada Midoobay si ayuaqbalaan, kadibnawaainuuugudbiyaa (waxkabeddelka)dhammaandawladahaheshiiska ku jira si ay iyana uaqbalaan.

2. Waxauhirgalayaawaxkabeddelkala qabatimay, lanaoggolaadaysidakuxusanfaqradda 1aadqodobkanmaalinta30aaddeekuxigtamaalintatirada qoralladalaqbalay ee la kaydiyeyay gaaraan saddex meelood labo meelood ee dalalka qeybta ka ah heshiiska laga billaabotaariikhdiwaxka-beddelka.Kadib,waxawaxka-bedelkanikufulayaadalwalbaooqeybka ah heshiiska maalinta soddonaad (30aad) ee ku xigta wakhtiga u dalkasi dhigo ama keydiyoqoraalkaaqbaallaadda. Balsewaxka-bedelidduwaaajibkumaaha dawladaan la aqbalin.

3. Haddiidawladahakujiraheshiiska eeshirkaisuguyimidayiskuraacaanwaxka-beddelka lasoo jeediyayinlagusameeyoheshiiska. Waxauubillaabmayaadhaqangalkawaxka-beddelkala oggolaaday lana qiray iyadoo la raacayo sida ku xusan faqradda 1aad ee qodobkan, oo la xiriira kaliya qodobbada 34aad, 38aad, 39aad iyo 40aad, dhammaan dowladaha qeybta ka ah heshiiska laga billaabo maalinta soddonaad (30aad) ee ku xigta maalinta tirada qoraallada aqballaadda ee kaydsan ama dhitaysan ay tira ahaan ka noqdaan saddex meelood labo meelood dawladaha heshiiska ku jira taariikhda la qabatimay wax ka bedelka(heshiiska).

Qodabka 48aad

KA BIXIDDA (HESHIISKA)

Dal walba oo heshiiskan ku jira wuuxuu ka bixi karaa axdigaan waqtii kasta, isagoo si qoraal ahkuogaysiinaya(tallaabadaas)XoghayahaGuudeeQarammadaMidoobay. Kabixiddacaynkaas ah,waxaytaabogalkanoqonaysaadalkaayqusaysosannadkadiblagabillaabotaniyomaalintuu wargalinta (ka bixidda) uu helay XoghayaGuud.

Qodabka 49aad

QAABKA LAGU HELI KARO(HESHIISKA)

Qoraalka Heshiikan waa in uu noqdaa mid si fudud loo heli karo.

Qodobka 50aad

QORAALLADA ASALKA AH (SAXDA AH)

Qoraallada heshiiskaan ee ku qoran afafka Carabiga, Shiinaha, Ingiriiska, Ruushka, iyo Isbaanishka waa kuwa isku mid ah oo asal ah (aan koobi iyo sannifaad midna ahayn).

Iyadoo la sugayo arrintaas, waxaa saxiixay heshiiskan dadka hoos saxiixoodu ka muuqdo iyagoo wakiil ka ah dawladahoodii.

Hab-Maamuuskalkhtiyaarigaah(borotakoolka)ee AxdigallaalintaXuquuqdaDadkaNaafadaah

**Waxaa Ansixayay Golaha Guud ee Qarammada Midoobay ee Tirsigiisu yabay
61/106 13-kii December 2006**

DAWLADAHA QEYBTA KA AH HAB-MAAMUUSKAN WAXA AY ISKU RAACEENSIDANSOO SOCOTA

Qodobka 1aad

1. Dawladda qeybta ka ah Hab-maamuuskaan ("Dawladda Qeybta ka ah") waxa ay aqoonsanaysaa awoodda Guddiga Xuquuqda dadka naafada ah ('Guddiga') si ay u hesho una fiiriso farriimaha ay usoo diraan shakhsiyad ama kooxo, ama dad ku hadlaya magaca shakhsiyadka ama magaca kooxaha, kuwaas oo soo hoos galaya awooddeeda, ayagoo sheeganaya in ay yihiin dhibbaneyaasha xadgudubka dawlad qeyb ka ah axkaamtaheshiiskaan.
2. Lama oggola in Guddigu ka helo farriin la xiriira dawlad ku jirta heshiiskan, balseaanqeyb ka aheyn hab-maamuuskaan.

Qodobka 2aad

Guddigu waa in uu kasoo qaadaa farriimaha mid aan la aqbali karin haddii ay:

- (a) Farriintu tahay mid aan lagaraneyn;
- (b) In xiriirkha farriintu ay keenayso xadgudub lagu sameeyay hannaanka farriinta (loo soo gudbiyay ama loo dhigay) ama ay tahay mid aan waafaqsanaynqodobbada heshiiskan;
- (c) In arrintan laftreedu tahay mid Guddigu horey u baaray, ama ay aheyd oo ay tahayba mid baaritaan ku socdo sida uu dhigayo hababka kale ee baaritaannada caalami ah ama ay dhigayso dhex-dhexaadin caalamiah;
- (d) In aanu soo wada marin dhammaan hababka dhayidda (mag-dhawga) ka jirta waddanka gudihiisa. Xeerkaan ma fulayo haddii waqtiga fulinta dhayidda (mag-dhawga) ay daba dheeraatay si aan macquul aheyn ama aan loo badineyn in ay keento arintaas dhayid (mag-dhawga) wax ku oolah.

- (e) In ay tahay mid aan raad cad laheyn ama aan lagu xoojin caddeymo kufilan;
- (f) Ama arrimaha ay ka hadlaysaa farriintu ay yihiin kuwo dhacay intii aanu kadhaqan galin Hab-maamuuskaan dawladda ku jira heshiiska ee arrintu ay khuseyso, haddii aanay arrimahaas aheyn kuwa socday waqtiga dhaqan galka amakadib.

Qodobka 3aad

Iyadoo la raacayo axkaamta qodobka 2aadee Hab-maamuskaan, Guddigu waa in uu adeegsadaa habqarsoodiahsoobandhigidda farriinkastaeeloogudbinayodawladdaha qeybtakaahHab-maamuuskan. Dawlada heshay farrintaas waa inay u gudbisaa Guddiga, waqtii ku siman lix bilood gudahood, sharaxaado ama bayaanno qoraal ah oo ay ku caddeynayso arrintaas iyo tallaabooyinka daaweynta ah ee dawladaas ayqaadey.

Qodobka 4aad

- I. Markasta oo Guddigu helo farriin kadib iyo inta aan lagaarin go'aan ku aadan arrintaas, Guddiguwaxauugudbinkaraadawladdaha qeybtakaahHeshiiskaneeayquseyso codsi deg degah,sidawladdaasayuqaaddo tallaabooyinkumeelgaarah siloo baajiyoinxwaxyeeloaanwax laga qaban karin loo geysto dhibbane ama dhibbaneyaasha xadgudubka eediisutaagneyd.
2. Marka ay Guddigu adeegsadaan awoddooda waafaqsan faqrada 1aad ee qodobkan, arrintaas kama dhigna oo lagama dheehan karoqbalaadda ama sxsanaanta farriinta.

Qodobka 5aad

Guddigu waa in uu qabtaa kulammo albaabadu u xiranyihin marka ay baarayaan farriinta hab-maamuuskaan aan ka baxsanayn. Guddigu waa in uu ugudbiyya marka uu daraaseeyo farriintaas kadib, hindisiyaashiisa iyo tallooyinkiisa, haddii ay jiraan, dawladda qeypta ka ah Hab-maamuuskaan ee ay quseyso iyo dacwoodihii.

Qodobka 6aad

- I. Haddii Guddigu helaan xog lagu kalsoon yahay oo muujinaysa xad-gudubyo waaweyn ama agaasiman oo ay gashay dawlal qeyb ka ah xuquuqda ku xusan Heshiiskan, Guddigu waa in uu u yeeraa dawladdaas qeypta ka ah Hab-maamuskaan si la isaga kaashado baaritaan lagusameeyoxogtaas (Sooyeertay)iyogudbintamilicsiyoama faallooyin kuaadanxogtalaga hadlayo.
2. Iyadosigooniahlooegayomilicsiyada(faallooyinka)aysoogudbisaydawladahaqeybta kaahHeshiiskaaeay khuseysoarrintu, iyoxog kastaolagu kalsoonyahayeelahayo.Guddigu waxa uu magacaabi karaa xubin ama kabadan oo xubnihiisa ka mid ah si ay u sameeyaaan baaritaan ay u soo gudbiyaan sida ugu dhakhsaha badan warbixin Guddiga (ku saabsan arrinta aybaareen).Baaritaankaaswuxunoqonkaraabooqoshogobol(dhul)katirsandawladaha qeypta ka ah Hab-maamuuskan lagu soo kala bixiyo, haddii loo baahdo oo ay oggolaatodawladdaasu.

3. Darsidda natijjooyinka kasoo baxa baaritaanka kadib, Guddigu waa in ay u gudbiyaan (wixii ay soo arkeen ama sida ay la tahay) Dawladda Qeybta ka ah Hab-maamuuskaan ee ay quseyso natijjooyinka iyadoo ay lasocoto jawaab kabixin iyo talo soojeedin.

4. WaainaygudbisaaDawladdaQeybtakaah Hab-maamuuskaneeyquseysomilicsiyada (faaloooyinka)Guddiga, lixbiloodgudahooda lagasoobilaabomarkaay helaan natijjooyinkaiyo jawaab bixinta iyo talo baxinta uu soo gudbiyeyGuddigu.

5. Waa in loo fuliyaa baaritaanka si qarsoodi ah, waana in la isku taxalujiyaa sidii loo heli lahaa iskaashiga Dawladda qeybta ka ah Hab-maamuuskaan inta lagu jiro dhammaan heerarka baaritaannada.

Qodobka 7aad

1. Guddigu waxa uu ka dalban karaan Dawladda qeybta ka ah Heshiiskan in ay ku darto warbaxinteedaaysoogudbinayso,sidauudhigayoqodobka35aadee Heshiiskan,faahfaahinta tallaaboooyinkastaoayqaadeysoiyadoo ka jawaabeysabaaritaankalasameyeysidauudhigayo qodobka 6aad eeHab-maamuskaan.

2. Guddigu waxa ay ka dalban kartaa, haddii loo baahdo, lix bilood kadib sida ku xusan faqradda 4aad ee qodobka 6aad. Dawladda qeybta ka ah Heshiiskaan ee arrinrtu quseyso, in ay kasoo wargaliso tallaaboooyinka laga qaadaybaaritaanka.

Qodobka 8aad

Dawladaqeybtakaah Heshiiskanwaxaayogeysiinkartaa,waqtigasaxiixiddahab-maamuskan ama aqbalaaaddiisa, ama ku biiridda, in aysan aqoonsaneyn awoodaha Guddiga ee ku xusan qodobada 6 aad iyo7aad.

Qodobka 9aad

Xoghaya Guud ee Qarammada Midoobay waa in uu noqdaa kaydiyaha (qofkahaynaya qoraalka) Hab-maamuuskaan.

Qodobka 10aad

Qalin kuduugista Hab-maamuuskaan waa mid ufuran Dawladaha iyo urur goboleedyada dhammeystiraya Heshiiskan ee saxiixay Heshiiska, waxa uuna ka dhacayaa saxiixaas Xarunta Qarammada Midoobey ee New York taariikhdu marka ay tahay 30 Maarsa 2007.

Qodobka 11aad

Hab-maamuuskan waxaa uu ku xiranyahay ansixinta Dawladaha qalinka ku duugay Hab-maamuuskaan kuwaas oo ansixiyey ama ku biiray Heshiiskan. Waxana uu ku xiranyahay

oggolaanshaha rasmiga ah ee laga helo midowga urur goboleedyada dhammeystiray ee saxiixay Hab-maamuuskan, kuwaas oo horay si rasmi ah u oggolaaday ama ugu biiray heshiiska. Ku soo biiridda Hab-maamuuskan waxa uu u furanyahay Dawlad kasta ama urur goboleedyada dhammeystiray ee ansixisay ama oggolaaday si rasmi ah ama ku biiray Heshiiska balse aan saxiixin Hab-maamuuskan.

Qodobka 12aad

1. "Urur goboleedyada dhammeystirka Heshiiska" waxaa loola jeeda urur ay sameeyaan Dawladaha madaxbannaan meel adduunka ka tirsan, Dawladahaas oo iyagoo xubna ka ah Heshiiskankuwareejiyaurkaasawoodohoodalaxiriiraarrimahauuxeerinayo Heshiiskan iyo Hab-maamuuskan. Ururadaasna waa in ay ku muujiyaan, qoraaladdooda rasmiga ah, xuduudaha awoodaha ay u leeyihiin arrimaha uu xerinayo Heshiiskan iyo Hab-maamuuskan. Kadibna, waainayaarsiisaakaydiyahawaxka-bedelkastao ku yimaadsaxuduudaawoodaheeda.
2. Tixraacyada "Dawladaha Qeypta ka ah" ee ku xusan Hab-maamuuskan waxaa lagu dabbaqaya ururradaas inta awooddooda soogalaysa.
3. Ujeedooyinka faqrada 1aad ee qodobka 13aad, iyo faqrada 2aad ee qodobka 15aad ee heshiiskaan darteed, waxba laga soo qaadi maayo qoraal kasta oo ay kaydiso urur goboleedyada dhammeystirayaHeshiiskaan.
4. Urur goboleedyada dhammeystiraya Heshiiska waxa ay, adeegsan karaan xaqooda ah in ay codkooda ka dhiibtaan arrimaha soo hoos galaya awooddooda marka ay dhacayaan kulammada Dawladaha qeypta ka ah Heshiiskan, waxayna leeyihiin codad lamid ah codadka Dawladaha xubnaha ah kuwaas oo qeyb ka ah Hab-maamuuskan. Ururradaas ma codeynkaraan haddii Dawlad ka mid ah xubnaheeda ay codeyso, lidkeeduna waa lamid.

Qodobka 13aad

- I. Iyadoo la raacayo dhaqan galka Heshiiskan, Hab-maamuuskan wuxuu dhaqan galayaa maalinta soddonnaad (30aad) ee ku xigta maalinta kaydinta dukumeentiga tobnaad (10aad) ee ansixinta ama kusoo biiriddaHab-maamuuskaan.
2. Hab-maamuuskaan wuxuu ku fulayaa Dal walba ama urur goboleed dhammeystiraya Heshiiska oo ansixinaya ama ku soo biiraya Hab-maamuuskan kadib kaydinta dukumeentiga tobnaad ee ansixinta ama ku biiridda maalinta soddonnaad ee taariikhda la diyaariyey.

Qodobka 14aad

1. Lama oggola xadidaad/ ka-gaabsasho aan waafaqsanayn ujeedooyinkaHab-maamuuskaan.
2. Xadidaad/ ka-gaabsasho kasta waa laga laaban karaa markii ladoono.

Qodobka 15aad

1. Dal walba oo qeyb ka ah Heshiiska waxa ay soo jeedin karaan wax ka beddelida Hab-maamuuska, waxa ayna ugudbinayaan Xoghayaha Guud ee Qarammada Midoobey. Xoghayaha Guudnawaxauu gaarsiinayaaDalalkaqeybtakaah Heshiiskanwaxkabeddelkalasoojeediye, isagoo cadsanaya in lasoo ogeysiyo haddii ay doorbidaayaan in loo qabto kulan dalalka qeypta kaah, siayueegaanhindisahawaxka-bedelidda, go'aannaugagaaraan. Haddiisaddexmeelood meeldalalka qeybtakaah Hab-maamuuskaanuguyaraanaydoorbidaaninlaqabtoshirka, afar bilood gudahooda marka laga soo billaabo farriinstaas, Xoghayaha Guud waxa uu qabanayaa kulanaymaamuleyo Qarammada Midoobey. Xoghayaha Guudnawuxuuwaxka-beddelidkastaa ay saddex meelood labo dalalka qeypta ka ah Hab-maamuuskaan, ee joogay, codkoodana dhiibtay ay isku raacaan u gudbinayaan Golaha Guud ee Qarammada Midoobey si loo ansixyo, kadibna wuxuu u gudbinayaa dalalka qeypta ka ah Hab-maamuuskaan si ay u aqbalaan.

2. Waxeduuuhirgalayaawaxka-beddelkalaoggolaadayeelaansixiyeysiwaafaqsanfaqradda 1aad ee qodobkan maalinta soddonaad ee ku xigta maalita kaydinta tirada dukumentiyada aqbalaaddaaysoogudbiyaandawladahaqaybtakaahhab-maamuuska, ayaaraansaddexmeelood labo. Dalwalbaooqeybkaah Heshiiskaan, waxuuwaxka-beddelukadhaqangalayaamaalinta soddonaad ee ku xigta wakhtiga dalkasi dhigo dukumentiga aqbaalaadda. Wax ka-beddelidda waxaaywaajibkunoqonaysaa dalalkaqeybtakaah Hab-maamuuskaneeaqbalay (ookaliya).

Qodobka 16aad

Dal walba oo Hab-maamuuskan ku jira wuxuu ka bixi karaa Hab-maamuuskan waqtii kasta isagoo si qoraal ah ugu sheegaya Xoghayaha Guud ee Qarammada Midoobay. Ka bixidda caynkaasahwaxaykadhaqangalaysaadalkaayquseysomuddosannadahlagabillaabo taariikhda wargalinta uu helay Xoghayaha Guud.

Qodobka 17aad

Qoraalka Hab-maamuuskan waa in uu noqdaa mid si fudud loo heli karo.

Qodobka 18aad

Nuquladda heshiiskan ku qoran afka Carabiga, Shiinaha, Ingiriiska, Ruushka, iyo Isbaanishka waa kuwa isku mid ah oo asal ah (oo koobi iyo sanifaad midna ahayn).

Iyadooarrintaaslaxaqijinayo Ianaqirayo, shakhsiyaadkasaxiixoodu hooskamuuqdowaxaay qalinka ku duugayaan Heshiiskaan iyaga oo wakiil ka ahdawladdahooda.